

Landsbygden, folkhälsan och den fysiska planeringen

En fallstudie om hur mindre svenska landsbygdskommuner integrerar folkhälsa i fysisk planering

Rural areas, public health and the spatial planning

A case study about how rural municipalities are integrating public health in spatial planning

Emilia Bergius

Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap

Miljövetenskap

Grundnivå, 15 hp

Hilde Ibsen

Eva Svensson

2014-05-14

Abstract

It is a Swedish ambition that public health aspects are given more space in community planning. However, there is currently no state statutory requirements or clear guidelines on how public health aspects shall be integrated into spatial planning. The municipalities are having a large part of the responsibility to fulfill this ambition and the reconsiderations between different interests must be done at a local level. The purpose with this study is to examine what barriers and opportunities there is to integrate public health aspects in municipal planning.

This study is designed as a case study in which one Swedish municipality has been studied through interviews and document analysis. The results of this study suggest that conflicts with environmental and economic values are an obstacle when public health aspects are to be integrated in municipal planning. A current disagreement about how public health as a notion is defined and used, as well as lack of knowledge is further highlighted hindrances that is presented in this study. Initiatives that are related to promoting public health rarely produce measurable results which this study presents as another obstacle. Dedication, workload and lack of time is other elements that influence to what extent municipalities are taking public health aspects into account in their community planning. Objectives and intersectoral collaborations are also central aspects for creating equal expectations and consensus among the stakeholders that are involved in actions to promote public health.

Keywords: sustainable development, social dimension, public health, spatial planning.

Sammanfattning

Det är en svensk ambition att folkhälsan ges större utrymme i samhällsplaneringen. Dock finns i dagsläget inga lagstadgade krav eller tydliga riktlinjer kring hur folkhälsoaspekter ska integreras i fysisk planering. En stor del av ansvaret för att uppfylla denna ambition hamnar på de svenska kommunerna och det är i dessa som de svåra avvägningarna mellan olika intressen måste göras. Syftet med denna studie är att studera vilka hinder och möjligheter som finns med att integrera folkhälsoaspekter i planering och utformning av den kommunala fysiska miljön.

Denna studie är utformad som en fallstudie där en svensk kommun har studerats med hjälp av intervjuer och dokumentanalyser. Resultaten från denna studie visar att konflikter med miljömässiga och ekonomiska värden är ett hinder när folkhälsoaspekter ska integreras i kommunal samhällsplanering. En rådande oenighet kring hur folkhälsobegreppet definieras och används, samt bristande kunskap om begreppet är ytterligare hinder som belyses i studien. Att folkhälsoinsatser sällan ger mätbara resultat är en ännu en faktor som hindrar integreringen av folkhälsoaspekter i fysisk planering. Engagemang, arbetsbelastning och tidsbrist är andra faktorer som påverkar i vilken utsträckning folkhälsoaspekter beaktas i den kommunala samhällsplaneringen. Slutligen är målsättningar och tvärsektorielt samarbete centralt för att skapa likvärdiga förväntningar och samförstånd mellan aktörer där folkhälsofrämjande insatser ska genomföras.

Nyckelord: hållbar utveckling, social dimension, folkhälsa, fysisk planering.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte	2
1.3. Frågeställning	3
1.4. Studiens avgränsningar.....	3
1.5. Arbetets disposition	3
2. Tidigare forskning och teoretiskt perspektiv	4
2.1. Tidigare forskning	4
2.2. Teorier för hållbarhet.....	6
2.2.1. Hållbar planering som koncept	6
2.2.2. Tidsperspektivet	6
2.2.3. Ett holistiskt synsätt och de tre planeringsmålen	7
2.2.4. Samhällsplanerarens och andra aktörers roll i att uppnå hållbar utveckling	7
2.2.5. Kapitalism, hållbar planering och hållbar utveckling	8
3. Metod	9
3.1. Val av fallstudie som metod	9
3.2. Metoddiskussion.....	10
3.3. Genomförande av metod och analys	11
3.4. Beskrivning av Laxå kommun.....	12
3.5. Validitet, generaliserbarhet och reliabilitet	13
4. Resultat	15
4.1. Översiktsplanens roll i svenska kommuner	15
4.2. Dokumentanalys.....	15
4.2.1. Samlad dokumentanalys - Laxå kommuns översiktsplan, näringslivsprogram och folkhälsoplan	15
4.2.2. Närstudie – Tematiskt tillägg för vindkraftsetablering som vunnit laga kraft	19
4.3. Intervjuanalys	21
4.3.1. Respondent 1 - Kim	21
4.3.2. Respondent 2 - Alexis	23
4.3.3. Respondent 3 - Robin.....	25
4.3.4. Respondent 4 - Love	27
5. Diskussion	30
5.1. Samlad dokumentanalys.....	30
5.2. Tematisk tillägg	31

5.3. Intervjuer	33
5.4. Samlad diskussion	35
6. Slutsatser	37
7. Referenser	38

Bilagor

Bilaga 1 – Intervjuformulär

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Den första FN konferensen om den mänskliga miljön ägde rum i Stockholm 1972. Elva år senare, 1983, bildades World Commission on Environment and Development (WCED), även kallad Brundtland kommissionen efter dess ordförande Gro Harlem Brundtland.

Kommissionens uppdrag var att presentera strategier för att åstadkomma en hållbar utveckling fram till år 2000. Resultatet samlades i rapporten *Vår gemensamma framtid* som publicerades 1987. I samband med rapportens utgivelse myntades begreppet hållbar utveckling som enligt rapporten innebär att samhällsutveckling sker på ett sätt som tillfredsställer dagens behov utan att kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov äventyras.

Enligt kommissionens definition ska det globala samhället unisont eftersträva en samhällsutveckling där alla människor har en rimlig levnadsstandard, utan att jordens ekosystem överbelastas eller degraderas. Ett genomgående tema i definitionen är att ekonomisk tillväxt är en förutsättning för att jordens befolkning ska kunna uppnå en stabil materiell välfärdsutveckling. Denna tillväxt måste dock vara miljömässigt hållbar (Larsson et al 2011). Hållbar utveckling utgörs av tre dimensioner där ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet beaktas (World Commission on Environment and Development 1987).

I definitionen förenas värden som ekonomisk tillväxt, ekologisk balans och rättvis fördelning (Larsson et al 2011). Olsson (2005) beskriver hållbar utveckling som ett sammansatt idékomplex utan en universellt accepterad målstruktur och genomförandestrategi. Detta menar Olsson (2005) gör att definitionen blir kontextberoende och medför variation och komplexitet. Detta eftersom begreppet måste tolkas.

Vid FN toppmötet i Johannesburg 2002 erkändes Gro Harlem Brundtlands definition av begreppet hållbar utveckling som en överordnad princip för hela FN:s arbete. Sedan dess har begreppet fått ett stort genomslag och en omfattande spridning. Det råder enligt regeringens skrivelse 2003/04:129 enighet om att hållbar utveckling är ett allomfattande mål både på ett nationellt och internationellt plan. Toppmötet resulterade i en politisk deklaration och en genomförandeplan för hållbar utveckling. I Johannesburg bekräftades också principerna från Rio de Janeiro 1992 (Regeringens skrivelse 2003/04:129).

Hållbar utveckling är ett övergripande mål för den svenska regeringens politik och ett förhållningssätt som enligt betänkande 2005/06: MJU3 aktivt måste präglade och forma alla områden inom den svenska politiken. Den ekonomiska, sociala och ekologiska dimensionerna ska samstämt och ömsesidigt stödja varandra enligt regeringen (2013). I ett hållbart samhälle är solidaritet ett viktigt begrepp som både ska genomsyra dagens relationer och ska finnas gentemot framtida generationer. Hållbar utveckling förknippas enligt Olsson (2005 s.25) ofta med slagordet ”tänk globalt – handla lokalt”.

Enligt regeringens skrivelse 2003/04:129 så är det i de svenska kommunerna som de globala förordningarna, EU-förordningarna och den nationella lagstiftningen ska omsättas i praktiken. Kommunerna har därför en central roll i arbetet för att uppnå hållbar utveckling. Det lokala

hållbarhetsarbetet fick ett stort genomslag i Sverige i samband med handlingsplanen Agenda 21. I samband med denna handlingsplan har även miljö och hälsoaspekten knutits samman i många kommuner.

Regeringens proposition *Mål för folkhälsan* antogs i riksdagen 2003 (Regeringens proposition 2002/03:35). Några år därefter, år 2008, presenterades *En förnyad folkhälsopolitik* i proposition 2007/08:110. För att uppnå dessa målsättningar utgår den svenska folkhälsopolitiken ifrån elva måloråden. De övergripande målområdena som presenteras på nationell nivå har ett vägledande syfte för kommuner, landsting och frivilligorganisationer i deras folkhälsoarbete (Proposition 2002/3:35).

Folkhälsan kan förstås som en samverkan och en interaktion mellan grundläggande levnadsförhållanden samt enskilda individers livsstil och förutsättningar för att fatta hälsoriktiga beslut (Pellner & Wramner 2007). Nationella folkhälsokommittén (SOU 2000:91) definierar folkhälsa som ett begrepp som beskriver hälsa, sjuklighet och dödlighet hos olika befolkningsgrupper. Även levnadsvanor, hälsorisker och skyddsfaktorer inkluderas i folkhälsobegreppet.

Faktorer som påverkar folkhälsan är väldigt varierande och kan handla om allt från den enskilda individens val och vanor, till strukturella faktorer och yttre miljöer (Jansson 2009). Det övergripande nationella målet kring folkhälsa och folkhälsoarbetet är att ”skapa samhällseliga förutsättningar för en god folkhälsa på lika villkor för hela befolkningen” (Regeringen 2014).

Planering och utformning av den fysiska miljön har en central roll i att uppnå målet om hållbara samhällen och det är en nationell ambition att folkhälsan ges större plats i samhällsplaneringen (Wheeler 2004; Regeringens skrivelse 2003/04:12). Samhällsplanering kan enligt Cars och Snickars (2014) ses som ett paraplybegrepp för de riktlinjer som finns kring hur bebyggelse, service, kommunikationer och miljö ska utvecklas.

Det finns idag en nationell ambition att folkhälsofrämjande aspekter ska beaktas när den fysiska miljön planeras och utformas på ett lokalt plan. Dock finns i dagsläget inga lagstadgade krav eller tydliga riktlinjer kring hur detta ska ske och ett stort ansvar ligger på kommunerna själva kring att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering. Larsson et al (2011) menar att våra värderingar och världsbilder påverkar hur begreppet hållbar utveckling definieras och utformas. Trots att det finns nationella ambitioner och ibland även riktlinjer och lagstadgade krav kring hur begreppen hållbar utveckling och folkhälsa ska användas på nationell nivå, så kvarstår dock frågan hur dessa ska utformas på ett lokalt plan. Särskilt då flertalet aktörer, intressen och åsikter interagerar på lokalt nivå i de svenska kommunerna.

1.2. Syfte

Hållbar utveckling och dess tre dimensioner har fått en genomgripande spridning och ska genomsyra alla delar av den svenska politiken. I Sverige är det en nationell ambition att den sociala dimensionen och folkhälsan ska ges större utrymme i samhällsplaneringen, vilket det är ålagt Sveriges kommuner att besanna. Dock finns inga tydliga riktlinjer eller lagstadgade krav kring hur integreringen av folkhälsoaspekter ska kunna uppfyllas. Syftet med denna

fallstudie är att se vilka hinder och möjligheter det finns för en kommun att integrera folkhälsoaspekterna i den kommunala planeringen av den fysiska miljön.

1.3. Frågeställning

Vilka möjligheter och hinder finns i en mindre svensk landsbygdskommun idag kring att integrera folkhälsa i fysisk planering?

1.4. Studiens avgränsningar

Denna studies syfte och frågeställning är avgränsad till att besvaras i relation till mindre svenska landsbygdskommuner. Studien avser att endast undersöka den kommunala organisationen i relation till ovanstående frågeställning. Denna studie har avgränsats till att studera ett fall, Laxå kommun, vilket är en mindre landsbygdskommun i Mellansverige. Resultaten av denna studie avser kunna ge generaliserande slutsatser kring vilka potentiella hinder och möjligheter som mindre svenska landsbygdskommuner upplever att det finns i relation till att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering.

1.5. Arbetets disposition

Arbetet inleds med ett introduktionsavsnitt där studiens ämne presenteras och forskningens bakgrund skildras. Därefter följer studiens syfte och frågeställning som också har inkluderats i introduktionsavsnittet. Introduktionen åtföljs av fallstudiens metod, valda fall, teoretiska perspektiv och tidigare forskning som ansetts ha relevans för studien. Sedermera skildras studiens resultat, diskussion och slutsatser. I diskussionen görs återkopplingar till studiens frågeställning och materialet diskuteras i relation till den tidigare forskningen och den valda teorin. Avslutningsvis presenteras samtliga referenser som har använts och bilagor.

2. Tidigare forskning och teoretiskt perspektiv

2.1. Tidigare forskning

Enligt Sturks studie *Folkhälsans betydelse i hållbar utveckling* (2011) så framkommer det hur begreppet hållbar utveckling ofta används i svenska kommuner. Dock är det sällsamt så att begreppet kopplas samman med folkhälsa. Istället lyfts hållbar tillväxt fram som en viktig aspekt i relation till hållbar utveckling. Studien visar att många kommuner inkluderar aspekter som är kopplade till hälsans bestämningsfaktorer i verksamheter som åsyftar tillväxt och utveckling. Dock benämns dessa sällan som folkhälsoaspekter.

Sturk (2011) anser att utbildning och kunskap är viktiga faktorer för att kunna integrera folkhälsoaspekten i hållbarhetsbegreppet. En god ekonomisk utveckling och tillväxt anses dock vara en förutsättning för att tilltänkta insatser och satsningar ska ske, detta då ekonomiska aspekter ofta prioriteras över andra aspekter. Tillväxt och god ekonomi anser Sturk således är en förutsättning för kommunens övriga verksamhet.

Enligt Reslegård (2012) har de svenska myndigheterna på senare år blivit allt mer medvetna om folkhälsans påverkan på den ekonomiska utvecklingen. Därmed har främjad folkhälsa börjat betraktas som ett samhällsansvar snarare än ett individuellt ansvar och det betonas att samhället ska planeras för att öka den fysiska aktiviteten och det allmänna folkhälsotillståndet.

För att uppnå en hälsofrämjande samhällsstruktur är det enligt Reslegård (2012) viktigt att ha en öppen dialog mellan alla som är berörda. Samhällets utformning kan inte den enskilda individen påverka och därför anser Reslegård att det är nödvändigt med lagar och styrmedel för att en hälsosam och aktiv vardag ska bli ett självklarare alternativ för fler individer. Reslegårds (2012) resonemang styrks av Andersson och Larsson (2006) som anser att tydligare nationella riktlinjer kring folkhälsa borde införas. Andersson och Larsson menar att det är viktigt att kunna se en effekt av de folkhälsoinsatser som gjorts, men belyser svårigheten med att följa upp dessa som ett resultat av bristande riktlinjer.

Imamovic (2012) studie fokuserar på sambandet mellan fysisk aktivitet och bebyggelse. Utvärderingar och uppföljningar av olika åtgärder framhåller Imamovic är av yttersta vikt. Imamovic belyser även vikten av ökad kunskap hos beslutsfattare och planerare om hur individers fysiska aktivitet och folkhälsa påverkas av hur bebyggelse placeras och den fysiska miljön utformas. I studien framhålls hur bristen på samarbete mellan de som arbetar med folkhälsa respektive samhällsplanering kan begränsa att folkhälsofrämjande insatser genomförs.

Sturk (2011) belyser i sin studie samverkan mellan kommuner och organisationer. Utmaningar som Sturk anser finns med att integrera folkhälsoaspekten i hållbarhetsbegreppet är en bristande konkretisering av begreppen folkhälsa, hållbar utveckling och hållbar tillväxt. Ökad utbildning och kunskap kring begreppen anses därför som vitalt för att integrera folkhälsoaspekten i hållbarhetsbegreppet. Andersson och Larsson (2006) menar i likhet med Sturk (2011) att en unison definition och uppfattning av folkhälsobegreppet som genomsyrar alla verksamheter underlättar en kommuns folkhälsofrämjande arbete. Även Jansson (2009)

och Johansson (2013) framhåller vikten att en samverkan mellan kommunala förvaltningar. Johansson upplever i sin studie en delad mening kring hur folkhälsoarbetet är integrerat i verksamheten i Växjö kommun. Enligt studien råder det en oenighet kring vad som ska göras, på vilket sätt och med vilka medel.

I Janssons (2009) studie om hur folkhälsoaspekter integreras i Trosa kommuns fysiska planering så presenteras de hinder och möjligheter som kommunen ser med att beakta folkhälsoperspektivet vid utformningen av den fysiska miljön. I likhet med Sturk (2011) och Reslegård (2012) framhåller Jansson (2009) hur ekonomiska aspekter är ett hinder för att kunna ta bättre hänsyn till folkhälsan i den fysiska planeringen. Jansson betonar även att det finns intressekonflikter mellan folkhälsan och naturvårdsintressen vid planering.

Beroende på hur efterfrågan på att bygga ser ut kan olika hårda krav ställas på exploatörer menar Jansson (2009). En liten efterfrågan kan leda till att lägre krav ställs på exploatören då kommunen är mån om att ny bebyggelse ska etableras. Jansson (2009) framhåller svårigheten för kommuner att hitta en nivå som både tillgodoser den potentiella exploatörens lönsamhet och kommunens ambition att bevara och utvecklas enligt en hållbar linje. I sådana situationer menar Jansson (2009), i likhet med Reslegårds (2012) och Andersson och Larssons (2006), att det är viktigt att kommunen har lagstöd för att kunna stå emot en exploatering som potentiellt kan ha negativa konsekvenser på sociala och miljömässiga värden.

Jansson betonar (2009) att det är problematiskt att kommuner själva äger lite mark. Särskilt i kommuner med högt bostadstryck eftersom det kan innebära att bebyggelse upprättas på markägarnas villkor. I sådana situationer har kommunen dålig kontroll på hur samhällsstrukturen utformas och kommunen kan tvingas acceptera att bebyggelse upprättas på platser som de anser är mindre lämpliga för etableringar.

Ett öppet arbetsklimat och en platt organisationskultur framhåller Jansson (2009) som en positiv aspekt i arbetet för att främja folkhälsa i fysisk planering. Då alla får delta, kan ge synpunkter och har möjlighet att komma med olika infallsvinklar möjliggörs hänsynstagande till folkhälsoaspekten i samhällsplaneringen. Det tvärssektoriella samtalet och samarbetet lyfter Jansson som en annan viktig faktor. Att det finns en samstämmighet mellan politik- och tjänstemannaorganisationen bidrar till att kunna inkludera folkhälsoaspekter i fysisk planering. Öppna och lyhörda politiker som är positiva till folkhälsofrämjande åtgärder är viktigt för att det från ett tjänstemannaperspektiv ska vara möjligt att arbeta med hälsofrämjande insatser i relation till fysisk planering. Jansson framhåller även att det är viktigt med engagemang, både från ett politiskt- och ett tjänstemannahåll.

Enligt Jansson (2009) är styrdokument för främjad folkhälsa inte lika juridiskt starka som andra planer och dokument, vilket Jansson kan vara ett hinder för att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering. Exempelvis har detaljplaner och översiktsplaner en större juridisk förankring. Trots att den kommunala översiktsplanen inte är juridiskt bindande har den störst verkan av alla policydokument som kommuner tar fram, enligt Jansson. De kommunala styrdokument som framtas på sidan av dessa får enbart verkan om de blir invävd i detaljplanen och översiktsplanen. Annars anser Jansson att de redogör för en kommunal ambitionsnivå.

2.2. Teorier för hållbarhet

Stephen M Wheeler (2013) anser att den konventionella fysiska planeringen är ohållbar och menar att detta främst beror på bristen av prognoser och noggranna förberedelser. Han har därför med utgångspunkt i flera planeringsteorier gjort sin egen teori kring hållbar planering. I denna studie så har den teorin varit vägledande vid datainsamling och analys. I detta avsnitt så redogör uppsatsen för Wheelers teori.

2.2.1. Hållbar planering som koncept

Enligt Wheeler (2013) finns det många isärgående krafter i dagens samhälle som gör det svårt att planera enligt en hållbar linje. Dock menar han att de som arbetar med planering, utveckling och utformning av den fysiska miljön är nyckelaktörer för att kunna uppnå en hållbar samhällsutveckling. Det finns dock svårigheter med att omsätta hållbarhetsperspektiv i komplexa, verkliga situationer.

Konceptet hållbar utveckling har några specifika kännetecken som skiljer hållbar planering från andra konventionella planeringsformer. Bland annat inkluderar hållbar planering en långsiktighet i beslutsfattandet och ett holistiskt synsätt som utgår ifrån olika discipliner, intressen och analytiska perspektiv. I hållbar planering ifrågasätts traditionella tillväxtmodeller och acceptansen som finns inom dessa.

Enligt Wheeler är det av vikt att planering anpassas efter tid och rum, samt att det finns ett aktivt deltagande. Om det ska planeras hållbart behöver det även finnas ett engagemang kring att förena samhällen och ekosystem enligt en hållbar linje. Hållbar planering handlar om att planera ett samhälle som inte bara existerar och frodas idag utan även långt in i framtiden. Med detta tillvägagångssätt anses huvudströmningen av planeringsteorier kunna omvärderas och utmanas.

2.2.2. Tidsperspektivet

Tidshorizonten ingår implicit i hållbarhetsbegreppet. Planerare arbetar traditionellt sätt på en lokal och småsaklig nivå, vilket gör att det kan finnas problem med att anta ett långsiktigt arbetssätt. Wheeler (2013) anser att ett tidsperspektiv som sträcker sig längre än vad de gör i dagens planering, cirka 50, 100 eller 200 år in i framtiden, är nödvändigt för att kunna beakta det kommande mänskliga och ekologiska välbefinnandet. För att göra detta krävs att planerare får kunskap om vilka verktyg och åtgärder de kan använda sig av i den nutida kontexten för att uppfylla framtida, långsiktiga målsättningar.

Enligt Wheeler ska nutida förändringar i den fysiska miljön anpassas så att de förbättrar flexibiliteten och hållbarheten för framtida generationer. För att kunna förstå hur nuvarande planeringsproblematik har uppkommit så menar Wheeler att det är nödvändigt att ha ett tidsperspektiv som både sträcker sig in i framtiden och in i det förflutna. Han menar att det är avgörande att veta hur platser har utformats i relation till miljömässiga, ekonomiska, sociala, politiska och teknologiska faktorer, samt hur planering och planeringsprocesser har influerat denna utveckling.

Wheeler anser att varje ingrepp som förändrar den fysiska miljön ska ses som ett litet steg i någon riktning. Det är svårt att se dess enskilda signifikans eller sambandet mellan dem. Dock

bidrar dessa små steg till att helheten går åt någon riktning. Enligt Wheeler kan alla dessa små steg stärka varandra, vilket gör att målet om ett hälsosammare samhälle och ekosystem kan uppnås.

2.2.3. Ett holistiskt synsätt och de tre planeringsmålen

Ett holistiskt synsätt är också ett kännetecken för Wheelers (2013) teori om hållbar planering. I praktiken innebär detta två saker för planeringen. För det första handlar det om att förena planering som historiskt sett har separerats, exempelvis planering för infrastruktur, miljöqualité och ekonomisk utveckling. Det handlar också om att integrera fler generella målsättningar, såsom ekonomi, miljö och rättvisa.

För det andra handlar ett holistiskt synsätt om att sammanlänka planering på olika skalor och nivåer. Det handlar om att söka efter sätt att planera insatser på ett internationellt, nationellt, regionalt och lokalt plan och att dessa kan ha en förstärkande effekt på varandra. Mycket av utmaningarna som Wheeler anser finns med hållbar planering är att fungera multidisciplinärt och samtidigt behålla förmågan att samarbeta med andra som är mer bundna till discipliner med mer traditionella synsätt.

Enligt Wheeler är det essentiellt att väva samman de tre planeringsmålen miljö, ekonomi och rättvisa. Inom hållbar planering är tanken att målsättningar som rör miljö och rättvisa ska värderas lika högt som de ekonomiska målsättningarna, vilket inte sker idag. Wheeler menar att miljö och rättvisa är underrepresenterade områden i nuvarande ekonomiska och politiska beslutsprocesser och strukturer. För att dessa ska väga jämt med ekonomiska målsättningar menar teorin att alla olika yrken måste ha en aktiv roll för att uppmärksamma att dessa frågor tas upp på beslutfattares dagordningar.

Att sammanföra de motstridiga mål som finns inom de ekonomiska, miljömässiga och sociala områdena, samt att utveckla nya tillvägagångssätt för hur beslutsfattande kan tillgodose samtliga perspektiv är ett primärt fokus inom hållbar planering.

Rättvisa är det minst utvecklade begreppet av de tre planeringsmålen. Detta har varit en fråga som länge har drivits av aktivister och rättviseorganisationer. Detta perspektiv tenderar dock att hamna i skymundan i diskussioner som rör planering och politik. Mål som rör rättvisa och jämlikhet finns ofta lite förståelse för och uttrycks otydligt bland beslutsfattare, till skillnad från både miljömässiga- och ekonomiska frågor. Frågor av dessa slag organiseras sällan på alla statliga nivåer och många starka krafter motarbetar rättvisa och jämställdhet för att kunna koncentrera ökad makt och välstånd på annat håll.

2.2.4. Samhällsplanerarens och andra aktörers roll i att uppnå hållbar utveckling

Ett element som anses vara signifikant för perspektivet hållbar planering är rollen som yrkesmän, politiker och vanliga medborgare har. Samtliga grupper måste delta mer aktivt för att finna lösningar på de hållbarhetsproblematiker som finns.

Förändringar kommer endast att uppnås om många människor arbetar hängivet och engagerat i dessa frågor. Personligt engagemang är av största vikt vid alla tillfällen där det är möjligt. Detta är dock en balansgång som Wheeler (2013) framhåller som mycket svår att avväga.

Wheeler belyser att många planerare och arkitekter, liksom aktörer i många andra yrkesroller, tycker att det känns obekvämt att ta ställning och inta en specifik ståndpunkt. Dock menar Wheeler att det är omöjligt för planerare att inta en helt objektiv roll. I fall planerare intar en passiv och teknokratisk roll så reproduceras ohållbara former av utveckling.

Planerare måste göra avvägningar mellan olika intressen och målsättningar. De måste också arbeta aktivt för att lyfta fram underrepresenterade intressen och målgrupper som är mer osynliggjorda än andra. När detta ska genomföras i realiteten krävs oftast ett stort engagemang och en entreprenörsanda.

En viktig del i att planera för långsiktig hållbarhet är att strukturera processer så att en långsiktig positiv förändring är möjlig. Detta kräver ett proaktivt och strategiskt tänkande. Hållbarhetsplanering handlar om att ha förmågan att uppfatta och ta tillvara på situationer där konstruktiv förändring är möjlig.

Vikten av att anpassa planering till en enskild plats har betonats på senare tid för att motverka den senaste tidens planeringstrend där samhällen har konstruerats efter en homogen och utbytbar modell. Dessa universella modeller har då framtagits utan kontakt med det lokala landskapet, ekosystemen, historien och kulturen. Wheeler betonar att detta är ett problem och att planerare tenderar att sitta på sina kontor, istället för att gå ut i samhällena och därigenom bilda sig en uppfattning kring hur platsen bör planeras.

2.2.5. Kapitalism, hållbar planering och hållbar utveckling

Den nuvarande kapitalistiska ekonomin har enligt Wheeler (2013) många brister utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Både sett till teori och praktik. De brister som finns inom både den ekonomiska analysen och det ekonomiska systemet underminerar hållbarhet.

Det finns en problematik kring att värdera och sätta pris på sociala- och miljömässiga tjänster. Särskilt komplicerat är det att sätta ett pris på kollektiva nyttigheter och det gör det svårt att belysa dessa tjänster när ekonomiska beslut ska tas. Wheeler framhåller problematiken med att externa kostnader inte inkluderas i de ekonomiska besluten som tas. Många av dagens cost-benefit analyser är inkapabla att inkludera effekter som kommer om mer än 30 år in i framtiden när det gäller exempelvis miljö och sociala aspekter. Wheeler betonar hur dagens ekonomiska system är strukturellt oförmöget att beakta det långsiktiga perspektiv som krävs i hållbar planering.

3. Metod

Nedan presenteras vald metod, datakällor, genomförande och analysmetod för denna studie. Avsnittet presenterar även en metoddiskussion och det specifika kommunfall som studien är baserad på.

3.1. Val av fallstudie som metod

Fallstudie som metod menar Yin (2007) används för att undersöka och få fördjupade kunskaper om kontextuella betingelser som är relevanta i relation till fallet. Enligt Yin inkluderas både enkla och multipla fallstudier i fallstudieforskning. Fallstudier kan grunda sig på olika blandningar av kvantitativ och kvalitativ information och kan bedrivas utifrån många olika syften och motiv. Generellt menar Yin att en fallstudiemetod föredras då forskaren har ringa kontroll över situationen som studeras och då studiens fokus ligger på aktuella och rådande händelseförlopp som sker i ett konkret socialt sammanhang. Till skillnad från experiment, surveyundersökningar och historisk forskning har inte fallstudier några speciella metoder för att samla in och analysera information, utan ett flertal datakällor kan användas för att samla in vetenskaplig information.

Denna studie är uppbyggd som en kvalitativ fallstudie. Enligt Merriam (1994) så finns det fyra utmärkande egenskaper hos kvalitativt inriktade fallstudier. Dessa egenskaper är att de är partikularistiska, deskriptiva, heuristiska och induktiva. Att en fallstudie är partikularistisk innebär att den fokuserar på en viss situation, händelse, person eller företeelse.

Fallstudieundersökningens partikularistiska karaktär kan gälla en speciell situation men ändå belysa ett generellt problem. Att slutprodukten i en fallstudieundersökning är deskriptiv innebär att företeelsen som har studerats är omfattande och tät. Ordet tät innebär i det här sammanhanget att det är en fullständig och bokstavig beskrivning av en händelse. Att en fallstudie är heuristisk innebär att den kan förbättra läsarens förståelse av den studerade företeelsen, medan induktiv betyder att en fallstudie till största delen grundar sig på ett induktivt resonemang. Induktivt inriktade forskare vill hitta en teori som kan förklara den information de har. Detta skiljer sig från deduktivt inriktade forskare som hoppas finna information som passar in på en teori.

Yin (2007) belyser teoriutvecklingen som en avgörande del i en fallstudies designfas, oavsett om fallstudien ämnar utveckla eller pröva en teori. Utifrån teoriutvecklingen kan forskaren bearbeta och analysera det egna materialet. I denna studie består teoriavsnittet av relevant tidigare forskning samt teorier kring det specifika kunskapsområdet. Den tidigare forskningen består av olika artiklar som berör integrering av folkhälsoaspekter i kommunal samhällsplanering. Detta för att få information om vilka hinder och möjligheter som kommuner upplever att det finns i samband med integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering.

Teoriavsnittet utgår ifrån Wheelers (2013) teori om hållbar fysisk planering. Wheelers teori har valts då han är en etablerad författare och forskare inom kunskapsområdet, som har utfört många studier rörande planering och hållbar utveckling. Hans teori bygger på att den sociala dimensionen av hållbar utveckling ska ges lika stort utrymme i planering och utformning av

den fysiska miljön (Wheeler 2013), vilket överensstämmer med forskningsfrågan i denna studie.

Yin (2007) beskriver att en fallstudie kan inbegripa en eller flera analysenheter. Denna studie har den kommunala organisationen som sin enda analysenhet. Studien är en enfallstudie vilket innebär att ett fall används för att besvara forskningsfrågan. Yin skildrar fem olika grunder för en enfallsdesign. Denna studie berörs av den tredje grunden för enfallstudie och ämnar vara ett representativt eller typiskt fall. Syftet med denna studie är således att uppmärksamma och beskriva företeelser och betingelser i en vanlig eller vardaglig situation. De lärdomar som kan dras från detta specifika fall kan förhoppningsvis bidra till den generella förståelse kring det som studien studerat.

Yin (2007) skildrar sex datakällor som kan användas i en fallstudie. Denna studie inkluderar två av dessa, dokumentanalyser och intervjuer. Det insamlade materialet har analyserats utifrån en kvalitativ tematisk analys enligt Kawulich och Hollands (2012) rekommendationer. Samtliga respondenter som deltog i studiens intervjuer var anställda och verksamma inom det specifika fallets kommunala organisation. Respondenterna hade positioner inom olika delar av den kommunala verksamheten men samtliga hade på varierande vis kontakt med kommunens folkhälsoarbete, fysiska utformning eller samhällsplanering i sitt dagliga arbete. De dokument som analyserades i denna fallstudie var kommunala dokument som var kopplade till visioner kring folkhälsa och samhällsplanering.

3.2. Metoddiskussion

Forskaren har en viktig roll i kvalitativa fallstudier då forskaren är det främsta instrumentet för både insamling och analys av informationen. Enligt Merriam (1994) finns därmed en risk att författarens egna värderingar påverkar fallstudien resultat. Dokumentanalys kan enligt Yin (2007) ge en skevhet i urvalet, exempelvis om datainsamlingen är ofullständig eller att subjektiva bedömningar ligger till grund för insamlingen. I fallstudier kan skevheter även uppkomma om forskaren inte är medveten om sina egna förutfattade meningar och fördomar. Yin belyser därför vikten av att forskaren alltid är aktsam och försiktig när dokument används som datakälla. Dokument ska inte ses som direkta återgivningar av något som ägt rum. Detta eftersom de generellt har redigerats av en eller ett flertal personer. Intervju som datakälla kan enligt Yin (2007) resultera i en skevhet som på grund av dåligt formulerade frågor. Det kan även finnas skevheter i intervjuerna som beror på minnesluckor hos respondenten eller reflexivitet, vilket betyder att respondenten ger forskaren det svar som personen i fråga tror att forskaren vill ha.

Dock har fallstudie ändå ansetts vara den mest lämpade metoden att använda i denna forskning. Detta eftersom studien har ett fokus på aktuella och rådande händelseförlopp som sker i ett konkret socialt sammanhang. Studiens dokument har granskats multipla gånger och innehåller precisa och exakta referenser och tidangivelser. Yin (2007) betonar hur dokument är en datakälla som täcker även in mycket information såsom tid, händelser och miljöer. Vilket gör att de kan bidra till studien i stor utsträckning. Intervju har används som en datakälla eftersom det är en målinriktad metod som fokuserar direkt på fallstudiens frågeställningar. Denna metod ger även insikter om upplevda kausala kopplingar (Yin 2007).

3.3. Genomförande av metod och analys

I denna studie har en kvalitativ induktiv analysmetod och en tematisk analys använts för att undersöka den insamlade empirin vid både vid intervju- och dokumentanalyserna. I en tematisk analys kodifieras datan i syftet att identifiera specifika teman och mönster. Relevanta teman som uppkommer bidrar sedermera till att besvara frågeställningen (Kawulich & Holland 2012).

Dokumentanalys är en av de två datakällorna som använts i denna fallstudie. Denna information kan ta sig många olika former såsom dagordning, mötesprotokoll och administrativa dokument. I fallstudier är dokumentens viktigaste roll att styrka eller avfärda belägg som hämtats från andra källor. I denna studie har Laxå kommuns översiktsplan (Laxå kommun 2008), näringslivsprogram (Laxå kommun 2013b) och folkhälsoplan (Laxå kommun 2013a) analyserats. Översiktsplanen och näringslivsprogrammet valdes för att de gav inblick i vilka tankar och visioner som fanns i kommunen kring hur bebyggelse och etableringar skulle upprättas. Folkhälsoplanen analyserades för att se vilka folkhälsoinsatser som prioriterats, samt för att se ifall dessa var relaterade till fysisk planering och utformning. En fördjupande analys gjordes även på ett tematiskt tillägg till översiktsplanen (Laxå kommun 2012). Denna fördjupade analys kallas i denna undersökning för närstudie. Det tematiska tillägget undersöktes för att påvisa vilka prioriteringar som gjorts när de visionära dokumenten skulle operationaliseras.

I denna studie kompletterades dokumentanalyserna med intervjuer. Enligt Lantz (1993) får en intervjumetod främst sitt värde då forskningen är kvalitativ och vill uppvisa på något sammanhangsbestämt. Vilket gör att intervjuer lämpar sig för denna studie. En kvalitativ intervjumetod framhåller Jacobsen (1993) som ett bra verktyg för att få tag i information om kvalitativa aspekter som generellt är svåra att få tag på igenom andra datakällor. Jacobsen belyser hur öppna frågor är fördelaktiga då de dels är mindre tidskrävande men också är mindre avhängda på forskarens kvalifikationer. Öppna frågor ger även utrymme till att oförutsedda aspekter kan komma fram. Yin (2007) framhåller i likhet med Jacobsen (1993) vikten av intervjuers öppna karaktär.

Nyckelpersoner som deltar i intervjun tillfrågas både om fakta och deras egna subjektiva åsikter. Lantz (1993) beskriver den öppna intervjuformen som en metod där breda och vida frågor ställs för att respondenten ska ha möjlighet att fritt resonera kring svaren. I den öppet riktade intervjun ger respondenten sin subjektiva bild av verklighetens konstruktion. På så vis ger denna intervjumetod kunskap kring hur respondentens sociala verklighet är konstruerad och ordnad.

Utifrån Jacobsen (1993), Yin (2007) och Lantz (1993) resonemang har intervjuerna i denna studie utformats som öppet riktade, enligt Lantz (1993) modell. I en öppen riktad intervjumetod hamnar individens upplevelser av fenomenet i fokus. Intervjuaren söker efter kunskap utifrån tidigare definierade kvaliteter. I öppna intervjustrukturer ges respondenten möjlighet att på ett fritt sätt resonera kring och svara på frågeställningarna. Eftersom intervjun var öppet riktad kunde forskaren dock be respondenten utveckla något som bedöms vara av

intresse för studien. Enligt Lantz är detta inte möjligt att göra ifall intervjustrukturen är helt öppen.

Denna intervjuform ansågs passande då flera intervjuer på samma tema kan visa på ifall det finns eventuella skillnader mellan respondenternas utsagor. Potentiella skillnader kan nyttjas för att få en vidare förståelse av fenomenets kvaliteter. Vidare har det förutsatts i denna studie att respondenterna har en viss medvetenhet kring begreppet hållbar utveckling och dess tre dimensioner, samt att ett arbete kring att på olika vis beakta dessa dimensioner görs i den kommun där studien genomförs.

Då det enligt Lantz (1993) finns vissa svårigheter med att avgränsa den öppret riktade intervjun menar hon att det är viktigt att avgränsa ett frågeområde på förhand. I denna studie bestämdes därför frågeområdena inför intervjuerna. Några generella frågeområden användes i samtliga intervjuer, medan vissa justeringar gjordes beroende på vad respondentet arbetade med. Alla intervjuer inleddes med frågeområden som berörde respondentens utbildnings- och yrkesbakgrund samt arbetsuppgifter. Därefter behandlades aktuella kommunala projekt eller ärenden inom respektive respondents yrkesområde. Därpå berörde frågeområdet utveckling samt vilken utvecklingspotential som respondenterna ansåg att det fanns inom sina enskilda yrkesområden. I samband med detta berördes även ordet hållbar utveckling. Respondenterna fick skildra hur de uppfattade begreppet, dess användbarhet och om de själva ansågs sig kunna använda begreppet i sitt dagliga arbete. Avslutningsvis innehöll samtliga intervjuer ett frågeområde som berörde framtida utveckling och visioner. I detta frågeområde fick respondenterna redogöra för sin egen vision kring hur de ville att kommunens fysiska miljö skulle i framtiden (Se intervjuschema, bilaga 1).

För att noggrant dokumentera vad som sas under intervjuerna spelades in på ljudinspelare och därefter transkriberades intervjumaterialet. Efter att materialet bearbetats igenom ett flertal gånger så togs interjektioner bort som inte ansågs bidra till att öka den generella förståelsen. För att anonymisera deltagarnas identiteter har respondenterna i denna studie inte benämnts vid sin direkta yrkestitel eller namn. De har istället givits fingerade namn enligt CODEX (2014) riktlinjer.

3.4. Beskrivning av Laxå kommun

Denna enfallstudie har genomförts i Laxå kommun, som är en landsbygdskommun som ligger lokaliserad i Örebro län. I slutet av 2013 hade kommunen cirka 5580 (Laxå kommun 2014a), varav 3500 av dessa var bosatta i kommunens centralort Laxå tätort. Förutom Laxå tätort så utgörs kommunen av de fyra tätorterna Finnerödja, Hasselfors, Rölfors och Tived (Laxå kommun 2013c). Utmärkande för Laxå kommun är bl.a. att en stor andel av kommunens totala landareal består av skog och sjöar. Samt att företaget SVEA skog äger cirka 90-95 procent av kommunens totala markyta¹.

Laxå kommun hade mellan åren 2002-2012 en nedgående befolkningstrend (Laxå kommun 2013c) men år 2013 skedde dock en viss ökning och kommunen fick en positiv befolkningsändring då 72 personer flyttade till kommunen (Statistiska centralbyrån 2014).

¹ Respondenten Kim, Intervju 2014

Denna ökning berodde dels på att ett flyktingläger upprättades i kommunen men också att ett antal individer och familjer flyttade till Laxå². I jämförelse med övriga kommuner i Sverige så finns en större andel seniorer i Laxå, medan det finns ett mindre antal ungdomar³.

Laxå kommun har historiskt sett varit en bruksort och är än idag ett industrisamhälle med bland annat stor exportindustri. En av de dominerande näringsgrenarna för de som arbetar inom kommunen är därför inom tillverkning och utvinning. Vård och omsorg är en annan dominerande näringsgren. De vanligaste yrkena för män i kommunen år 2011 var montörer, ingenjörer samt tekniker och maskinoperatörer i gummi- och plastindustrin. Även maskinoperatörer och processoperatörer i trä- och pappersindustrin var dominerande yrkeskategorier. Det vanligaste yrket för kvinnor i kommunen samma år var inom vård och omsorg (Laxå kommun 2013c). Laxå tätort passerar av både E20 och stambanan (Laxå kommun 2014b). Historiskt var Laxå en järnvägsknut där flera spår möttes samman och än idag finns tågförbindelser som binder samman Örebro, Västra Götaland och Värmlands län (Laxå kommun 2013c). Många av kommunens invånare arbetspendlar till Örebro eller andra kringliggande orter⁴.

3.5. Validitet, generaliserbarhet och reliabilitet

Yin (2007) benämner tre kriterier som är relevanta när kvaliteten på denna forskningsdesign ska bedömas. Dessa är validitet, generaliserbarhet och reliabilitet. När en fallstudie utformas finns det olika tekniker för att hantera dessa kriterier. Reliabilitet och validitet beskriver värdet av datakällan. Kravet på reliabilitet innebär att metoden måste ge tillförlitliga resultat och kravet på validitet innebär att resultaten måste vara giltiga. Det måste även vara möjligt för utomstående att kritiskt granska slutsatserna (Lantz 1993).

Reliabilitet avser möjligheten att påvisa att undersökningens utförande kan upprepas multipla gånger med samma resultat. Syftet med reliabiliteten är att minimera fel och skevheter i en undersökning (Yin 2007). För att säkerställa reliabiliteten i denna studie har forskaren, utifrån Yins (2007) rekommendationer, försökt dokumentera sitt tillvägagångssätt på ett noggrant och tydligt sätt.

Generaliserbarhet eller extern validitet åsyftar avgränsningen av det område där studiens resultat kan generaliseras, exempelvis till andra situationer, personer och platser. Den externa validiteten kan öka vid ett representativt urval (Lantz 1993). Generaliserbarheten innebär att undersökningens resultat kan tillämpas på ett annat likande fall (Yin 2007). En vanlig kritik gentemot fallstudier är att det finns svårigheter att generalisera utifrån ett specifikt fall. För att undvika detta har forskaren i denna studie försökt välja ett representativt fall (Yin 2007).

Enligt Lantz (1993) ska fallstudiers generaliserbarhet ses som analytisk generalisering vilket innebär att studiens resultat ska analyseras i relation till en tidigare teori. Resultaten av denna studie åsyftar att ge generaliserande slutsatser från en lokal kontext som sedan ska kunna appliceras på teorinivå. Tidigare teori visar att det finns generella strukturella problem kring

² Respondenten Kim, intervju 2014

³ Respondenten Robin, intervju 2014

⁴ Respondenten Kim, intervju 2014

att planera enligt en hållbar linje och många kommuner uppvisar att det ofta uppstår intressekonflikter i samband med att den fysiska miljön ska planeras och utformas. Forskningen uppvisar att många olika intressen konkurrerar med varandra i kommuner vilket ofta påverkar i vilken grad folkhälsoaspekter integreras i den kommunala samhällsplaneringen.

Tidigare forskning har i stor utsträckning berört urbana miljöer och vilka upplevelser som större kommuner har haft av att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering. Därmed har tidigare forskare inte explicit undersökt vilka hinder och möjligheter som kan finnas i en liten landsbygdskommun kring att beakta folkhälsa i samhällsplanering. Integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering kan därmed sägas vara ett relativt outforskat kunskapsområde i relation till mindre landsbygdskommuner. Ambitionen med denna undersökning har således varit att studera hur mindre svenska landsbygdskommuner upplever detta för att på så vis bidra till att utöka den generella kunskapen kring detta ämne. Denna studie avser dock inte att ge universella svar för hur alla mindre landsbygdskommuner i Sverige upplever det studerade fenomenet. Detta eftersom en sådan studie skulle kräva att replikeringar genomfördes i kommuner med bland annat liknande geografiska och socioekonomiska förutsättningar.

4. Resultat

4.1. Översiktsplanens roll i svenska kommuner

Alla kommuner ska enligt plan och bygglagen (PBL) ha en kommuntäckande översiktsplan som ska fungera stödjande och vägledande i beslut som rör hur mark- och vattenresurser ska förvaltas, samt hur den bebyggda miljön ska utvecklas. Enligt Boverket (2012) ska det framgå i översiktsplanen hur en kommun avser att ta hänsyn till de mål, planer och program som är relaterade till hållbar utveckling på nationell och regional nivå. Planen ska fungera vägledande när kommunen upprättar detaljplaner, områdesbestämmelser och prövar bygglov. Boverket (2011) betonar dock att en översiktsplan inte är juridiskt bindande, utan att den ska ses som en viljeyttring. Enligt Boverket (2012) bör en översiktsplan:

Grundas på sammanställningar och analyser av övergripande mål, planer och program av betydelse. Förändringar och trender i omvärlden, den nuvarande fysiska strukturen samt allmänna intressen är andra viktiga underlag.

Enligt regeringspropositionen 2002/03:35 så är det en nationell ambition att den sociala dimensionen av hållbar utveckling och folkhälsoaspekten ges större utrymme i samhällsplanering. Larsson (2010) betonar att den kommunala översiktsplanen ska ses som ett av de främsta instrumenten för att överföra denna ambition till fysisk planering. Han betonar dock att det inte finns lagstadgade krav i PBL på att kommuneras fysiska planering ska omfatta frågor som rör folkhälsa och social hållbarhet.

4.2. Dokumentanalys

Nedan redovisas de dokument som analyserats i denna fallstudie. Först presenteras en samlad dokumentanalys över Laxå kommuns översiktsplan (2008), folkhälsoplan (2013a) och näringslivsplan (2013b). Därefter redovisas en närstudie som har gjorts på ett tematiskt tillägg (Laxå kommun 2012) till den kommunomfattande översiktsplanen.

4.2.1. Samlad dokumentanalys - Laxå kommuns översiktsplan, näringslivsprogram och folkhälsoplan

Den tematiska analysen som genomförts har fokuserat på att identifiera hur folkhälsa har omnämnts i dokumenten. Analysen har även studerat vilka aspekter som Laxå kommun har framhållit som viktiga vid samhällsplanering och hur folkhälsan har fått komma till uttryck i planeringen. Laxå kommuns översiktsplan (2008), näringslivsprogram (2013b) och folkhälsoplan (2013a) har studerats för att ge en holistisk förståelse kring hur Laxå kommuns mark planeras och används.

I nedanstående dokumentanalyser så har vissa centrala teman identifierats. Ett återkommande tema var främst att översiktsplanen betonade hur utveckling var starkt kopplat till näringslivsutveckling. I planen framhölls det hur samhällsplaneringen skulle anpassas för att främja näringslivet och öka kommunens attraktionskraftighet. Det centrala temat i näringslivsprogrammet var följaktligen detsamma. Både översiktsplanen och näringslivsprogrammet betonade även vikten av regional tillväxt och inte bara en lokal sådan. Vidare framhölls det hur den offentliga miljön skulle utformas för att öka befolkningstillväxten. De centrala teman som identifierades i folkhälsoplanen skiljde sig från

de som hade uppenbarats i översiktsplanen och näringslivsprogrammet. Ett återkommande tema då folkhälsoplanen analyserades var att det ansågs finnas ett delat ansvar i Laxå kommun kring folkhälsan. Den tematiska analysen kunde inte urskilja att det fanns en tydlig koppling mellan folkhälsoarbetet och samhällsplaneringen i Laxå, då de tre dokumenten analyserades.

Enligt näringslivsprogrammet ansågs nya företag vara positivt då det skulle skapa arbetstillfällen, vilket ansågs bidra till Laxås attraktivitet. Satsningar för att utveckla goda kommunikationer och bra infrastruktur ansågs också som viktigt. Detta motiverades genom miljömässiga- och ekonomiska argument, medan socialt baserade argument inte presenterades.

Översiktsplanen presenterade att den övergripande visionen för den kommunala verksamhetsplanen var att kommunen skulle uppfattas som ett attraktivt boendeanternativ, med ett aktivt föreningsliv och ett offensivt näringsliv. Detta skulle skapas genom ett stabiliserat befolkningsantal, ett tillvaratagande och utvecklande av det som anses vara det naturgivna i kommunen. Laxå skulle också kunna erbjuda goda livsmiljöer för alla medborgare oavsett livsskede. Planen betonade hur det var av största vikt att den fysiska planeringen utvecklades utifrån ett hållbarhetsperspektiv där ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv fick uttryckas i lika stor utstäckning.

Enligt Laxå kommuns näringslivsprogram var den lokala tillväxten, livskvaliteten och välfärden beroende av tillväxten i den omgivande regionen. Hållbara relationer mellan företag, kommunen och andra lokala nätverk ansågs vara centralt för att kommunen skulle kunna utvecklas. Precis som i översiktsplanen så betonades det i näringslivsprogrammet att Laxå behövde ha en stark attraktionskraft. Det ansågs dock att kommunens attraktivitet var beroende av ifall kommunen kunde erbjuda en näringslivsstruktur där både män och kvinnor erbjöds arbete på samma villkor. Då majoriteten av jobben i dagsläget fanns inom den mansdominerade produktionsindustrin, så ansågs det vara vitalt att fler arbeten skapades inom service och tjänstesektorn.

Bristen på attraktiva boenden framhölls i näringslivsprogrammet som en problematik som påverkade kommunens attraktionskraft i negativ bemärkelse. Det betonades att kommunen hade en mycket ansträngd ekonomi och att de därför hade svårt med att bygga nya bostäder i egen regi. Därför framhölls vikten av att intensifiera arbetet med att söka externa intressenter för att upprätta nya attraktiva bostäder.

Enligt översiktsplanen var det av vikt att invånare hade möjlighet att bo kvar i sina hemtrakter. För att underlätta detta ansåg kommunen att det var viktigt att invånare skulle kunna försörja sig inom sitt närområde. Detta ansågs vara en viktig aspekt att beakta när den fysiska miljön planerades. Kommunens nationalparker, naturreservat och Natura 2000 områden ansågs ha en så stor betydelse för turistnäringen och därför ansågs det vara angeläget att skydda dessa områden från exploatering. Eventuella exploateringar skulle dock kunna göras i anslutning till dessa platser ifall det ökade det kommunala utbudet av näringsgrenar. Det angavs i även översiktsplanen hur det inom kommunen fanns ett område som klassades

som riksintresse för friluftsliv. I detta område beskrevs det rörliga friluftslivet ha företräde och det betonades att ingen aktivitet fick äga rum som påtagligt kunde riskera att skada natur- och kulturvärden. Från kommunalt håll rekommenderas att exploateringar som skulle kunna ge området ett mervärde skulle kunna tillåtas. Dock angav planen hur det var av största vikt att natur- och kulturområden inte fick äventyras även vid en eventuell etablering.

Översiktsplanen betonade hur Laxå behövde bli en attraktivare plats att bo på. För att göra kommunen till detta så ansågs det vara angeläget att kommunen kunde erbjuda tillgänglig mark vid sjönära lägen. Laxå kommun har många sjöar och totalt 600 km strand. Det generella strandskyddet är 100 meter och syftar till att säkra att allmänheten har tillgänglighet till stränderna och att den biologiska mångfalden bevaras. Vid särskilda omständigheter kan dock Länsstyrelsen ge dispens från strandskyddet. I Laxå hade Länsstyrelsen genom delegation gett kommunen rätt att själva besluta om dispenser från strandskyddsbestämmelserna när det gäller byggnation i strandnära lägen. Översiktsplanen underströk dock att exploatering vid strandnära lägen inte innebar att tillgängligheten minskade per automatik. Tvärtom menades det att tillgängligheten kunde öka ifall exploatering ägde rum på ett korrekt sätt. Inte heller bedömde Laxå kommun att värdefulla naturmiljöer nödvändigtvis behövde äventyras om strandskyddet inskränktes.

Laxå kommuns översiktsplan framhöll att goda kommunikationer var viktigt då det ansågs skapa en flexibel arbets- och bostadsmarknad. Detta ansågs vara bra för att kunna öka den regionala tillväxten. Näringslivsprogrammet skildrade att arbetspendling hade blivit allt vanligare i kommunen och att kraven ökade på bra kommunikationer. För att samhällsutvecklingen skulle kunna bli långsiktigt hållbar ur ett miljömässigt och ekonomiskt perspektiv, så ansågs det finnas ett behov av ett brett utbud av allmänna kommunikationer. Det betonades att alla typer av kommunikationer behövdes för att öka Laxås attraktivitet och det framhölls att kommunen hade ett ansvar för att dessa skulle utvecklas på ett önskvärt sätt. Översiktsplanen angav hur den fysiska planeringen hade en särskild roll i detta. Kommunen angav hur de i samarbete med andra aktörer skulle främja en god, säker och tillgänglig trafikmiljö, så att arbetspendlandet skulle öka och antalet olyckor skulle kunna minska. Detta ansågs även kunna förbättra kommunens folkhälsa och gynna hållbar utveckling.

Det beskrevs även hur en god infrastruktur hade en stor betydelse i att stärka kommunens krishanteringsförmåga. Enligt översiktsplanen skulle Laxås fysiska planering främja en stärkt krishanteringsförmåga och arbeta för att kunna erbjuda krishantering före, under och efter en krissituation. All samhällsplanering skulle därför beakta potentiella risker som kan uppkomma i samband med etableringar. Samhällsplaneringen skulle samtidigt verka för att minska risken för oförutsedda händelser. En långsiktig målsättning var således att Laxå kommun skulle upplevas som en trygg plats att bo och verka i. Detta skulle åstadkommas genom att kris- och riskplaner skulle tas fram, samt att risk och sårbarhetsanalyser uppdaterades och användes som underlag i den fysiska planeringen.

I översiktsplanen skildrades att Laxå inte bara skulle vara trygg, utan en ambition var även att det ska vara en positiv plats att bo på. Alla invånare skulle även känna sig delaktiga i utvecklandet av kommunen. Frågor rörande hälsa och säkerhet behandlades enligt

översiktsplanen i de ovannämnda risk- och sårbarhetsanalyserna, samt i miljökvalitetsnormer. Dock skulle även nationella folkhälsomål, jämställdhetsmål, integrationsmål och mål för tillgänglighet beaktas i den fysiska planeringen enligt översiktsplanen. Vidare skulle också barnkonventionen, riksintressen och regionala samt mellankommunala intressen tas hänsyn till. Översiktsplanen angav även hur den fysiska planeringen skulle beakta den lokala budgeten och kommunens strategidokument.

Folkhälsobegreppet ansågs enligt Laxå kommuns lokala folkhälsoplan vara det som angav det allmänna hälsotillståndet hos befolkningen. Faktorer som arv, kön, ålder, miljöer och livsvillkor beskrevs vara faktorer som inverkade på människors hälsotillstånd. Enligt planen kunde dessa faktorer förbättras genom politiska beslut, samt genom systematiskt och målinriktat arbete. Planen ansåg att en främjad folkhälsa skapades genom en samverkan mellan samhällets alla aktörer.

Enligt folkhälsoplanen ansågs ett närmare samarbete med näringslivet och ett utvecklat samarbete med föreningslivet vara särskilt viktigt. Detta då det ansågs bidra till att skapa sociala nätverk, vilket ansågs ha en skyddande effekt mot ohälsa i alla åldrar. Delaktighet och inflytande var andra faktorer som angavs som viktiga. Att känna delaktighet och inflytande i samhället ansågs öka känslan av att vara en del av ett sammanhang, vilket vidare framhölls kunna bidra på ett positivt sätt till den generella utvecklingen av samhället. Planen betonade flertalet gånger att det krävs många aktörer som känner ett delat ansvar för att främja kommunens folkhälsa.

För att kunna förverkliga kommunala visioner framhöll översiktsplanen att varje tätort skulle studeras i en fördjupad översiktsplan (FÖP). Kommunens företrädare ansågs vara medvetna om att näringslivet hade olika förutsättningar gällande lokaliseringar och investeringar. För att kommunen så långt som möjligt skulle kunna hjälpa olika näringsgrenar att få utrymme inom kommunen, så var det en ambition att de fördjupade översiktsplanerna skulle vara lyhörda för synpunkter från näringslivet. Bostäder, kommunikationer och samhällsservice ansågs även vara viktiga aspekter att studera i de fördjupade översiktsplanerna. Utveckling av service och näringsgrenar inom och mellan respektive tätort betonades som viktigt för att åstadkomma ett mer hållbart samhälle. Som beskrivit tidigare, så framhöll översiktsplanen att kommunen i framtiden skulle komma att vara beroende av orter i nätverk och samverkan över kommungränserna. Besöksnäringen framhölls vara en näringsgren som hade en stor utvecklingspotential inom samtliga delar av kommunen.

Gemensamma mönster som återkom i samtliga planer var att folkhälsa direkt eller indirekt sågs som en viktig aspekt att beakta. Ett annat återkommande tema i många av dokumenten var att gränsöverskridande arbete och samverkan mellan olika aktörer ansågs vara viktigt. Dock kunde analyserna inte urskilja att det i dagsläget fanns en tydlig koppling mellan folkhälsoarbetet och samhällsplaneringen i kommunen.

Skiljaktigheter visade sig tydligt i hur folkhälsobegreppet tolkades och vart insatserna för att främja god folkhälsa riktades. I översiktsplanen ansågs folkhälsobegreppet vara starkt kopplat till krishantering och risk- och sårbarhetsanalyser. Trygghetsaspekten lyftes fram som en primär faktor för att främja folkhälsa och kommunen ansåg att deras uppgift var att utforma

ett samhälle som hade förmågan att stå emot yttre och inre prövningar. Till skillnad från översiktsplanens föreställningar kring vad folkhälsofrämjade insatser var och innebär, så beskrev folkhälsoplanen begreppet folkhälsa i termer som social gemenskap, fysisk aktivitet, medborgerligt deltagande och inflytande.

Enligt översiktsplanen ansågs det vara viktigt att planeringen av den fysiska miljön främjade kommunens attraktionskraft och befolkningstillväxt. I näringslivsprogrammet gjordes många insatser i den fysiska miljön som direkt eller indirekt främjade befolkningens folkhälsa, exempelvis etableringar som minskade arbetslöshet. De ekonomiska aspekterna var dock de primära anledningarna som låg bakom hur den fysiska miljön tog sin form. En främjad folkhälsa kan utifrån analysen därmed ses som en bieffekt snarare än en primär målsättning.

4.2.2. Närstudie – Tematiskt tillägg för vindkraftsetablering som vunnit laga kraft

För att vidare se hur olika intressen beaktats när visionära dokument har operationaliserats i kommunen så har en närstudie genomförts på ett tematiskt tillägg (Laxå kommun 2012) i den kommunomfattande översiktsplanen. Tillägget antogs av kommunfullmäktige under juni 2012 och har således haft laga kraft under ett par år tillbaka.

Det tematiska tillägget är en plan som har skildrat vilka platser i kommunen som har ansetts vara lämpliga för vindkraft. Denna analys har genomförts för att studera vilka intressen som har funnits och vilka prioriteringar som har gjorts när den fysiska miljön har planerats i realiteten. På så vis åskådliggör analysen vilka intressen som främjats när visionära dokument operationaliserats. Analysen har fokuserat på i vilka termer som folkhälsobegreppet benämns och hur begreppet har beaktats. Ett återkommande tema i denna analys var att vindkraftsetableringarna skulle ta hänsyn till påverkan på växt-och djurliv, naturmiljöer och områdets attraktionskraftighet. Det framhölls att dessa inte skulle påverkas negativt i samband med vindkraftsetableringarna. Ett annat återkommande tema i analysen var att en god social förankring bland kommunens medborgare ansågs essentiell, samt att etableringarna inte överskred riktlinjer gällande buller och skuggvärden.

Sammantaget ansågs det finnas goda möjligheter till att etablera vindkraft i Laxå kommun. Detta då kommunen var glest befolkad och det fanns stora skogsarealer. Dokumentanalysen visade på att vindkraftsetableringar skulle ske utifrån rekommendationer och beslut från den lokala politiken. Hänsyn mellan olika intressen var vägledande i vindkraftsarbetet och urvalet av lämpliga platser gjordes med hänsyn till riksintressen och andra konkurrerande intressen inom natur, friluftsliv, kultur och turism.

Vindkraft beskrevs som en ren, miljövänlig och förnyelsebar energikälla. Dock ansågs vindkraft kunna ha negativa effekter på lokala naturvärden. Enligt planen kunde vindkraftsetableringar innebära stor påverkan på djurliv, växtliv och hydrologi. Stora etableringar, såsom vindkraftsparker, angås också kunna ha en avsevärd påverkan på miljövärden genom att landskap och ekosystem fragmenterades. Ett fragmenterat landskap påverkar indirekt växt och djurliv i en negativ bemärkelse och därför skulle hänsyn tas till övergripande landskapsekologiska samband vid vindkraftsetableringar.

Försiktighetsprincipen framhölls som central och något som alltid borde tillämpas i anslutning till inventering av etableringsområden. Detta för att säkerställa att värdefulla artpopulationer inte skulle komma till skada. Naturområden som var skyddade enligt lag skulle också helt undantas vindkraftsetableringar.

Enligt tillägget kunde vindkraften medföra indirekta positiva eller negativa effekter på miljömålen och sådana konsekvenser som eventuellt skulle kunna ha en negativ påverkan på miljömålets uppfyllelse skulle beläggas. Genom en miljökonsekvensbeskrivning eller en motsvarande miljöbedömning skulle verksamhetsutövaren påvisa att vindkraftverken inte hade någon negativ inverkan på människors hälsa och miljö.

Skyddade områden, såsom nationalparker, naturreservat och Natura 2000 områden har höga naturvärden. Dessa områden ansågs ha stor betydelse ur turismutvecklingssynpunkt och det framhölls som viktigt att dessa naturområden bibehöll en känsla av urskog och vildmark. Vid en vindkraftsetablering betonades det som ytterst viktigt att attraktionskraften till området inte avtog på grund av vindkraften. Vid attraktiva sjöar, samlingsplatser, populära besöksmål och utsiktspunkter ansågs vindkraftverk kunna störa vyn och upplevelsen. Därför skulle dessa platser helt undantas från vindkraft eller placeras på ett långt avstånd för att inte upplevas som dominant i landskapsbilden. Utifrån ett ekonomiskt perspektiv ansågs vindkraftsetableringar vara positivt då markägare kunde få inkomst om vindkraftsetableringar upprättades på deras mark. Dessa etableringar ansågs därför vara en faktor som bidrog till försörjning och en levande landsbygd.

Då vindkraftsetableringar menades vara en stor investering så ansågs det vara lämpligt att välja områden i närheten av befintlig infrastruktur och nät för elförsörjning. Detta för att hålla kostnaderna nere. Vindkraftsetableringarna skulle ta hänsyn till vandringsleder och ridleder eftersom dessa platser fungerade som rekreationsområden. Det ansågs vara av största vikt att exploatörer återställde den kringliggande miljön till samma eller ett likvärdigt skick som innan exploateringen.

Tillägget framhöll att landskapsbilden och kulturmiljön skulle bejakas vid vindkraftsprojekt. Det angavs som essentiellt att vindkraftverken skulle harmonisera med landskapets bakgrund för att undvika att platsen upplevdes som rörig eller stressande. Det framhölls därför som viktigt att kommunen ställde krav på exploatören gällande vindkraftverkens estetik så att etableringarna smälte in i miljön på bästa tänkbara sätt. Verken borde även vara i en färgskala som anslöt sig till himlens bakgrundskulör.

Vingarnas rörelse ansågs kunna ge upphov till rörliga skuggor vilket kunde upplevas som stressande. Buller från vindkraftverken ansågs också kunna ha en negativ inverkan på individens hälsa och därför hade riktlinjer kring buller- och skuggvärden tagits fram. Om dessa buller- och skuggvärden inte överskreds ansågs den generella miljöpåverkan inte utgöra en oacceptabel olägenhet för människors hälsa.

Denna förändring som vindkraftverken utgjorde framhölls vidare kunna upplevas som positiv av vissa och negativ av andra. Utblicker och vyer förändrades i och med en etablering och

detta ansågs vara en förändring som människor är ovana vid. För att beakta detta skulle verken placeras på platser där de ansågs vara lämpligast ur ett utsikts- och terränghänseende.

I dokumentet skildrades vikten av att etableringarna hade lokal förankring och att kommunens invånare hade möjlighet att kunna vara delaktig i processer som rörde vindkraftsetableringarna. Den långsiktiga ambitionen med denna plan var att kunna tillvara en miljövänlig resurs utan att riskera att spolia andra värden. Planen underströk att det fanns en strävan efter att planera för långsiktigt hållbara förändringar enligt Brundtland rapportens definition av hållbar utveckling. En förutsättning för detta ansågs vara att avvägningar mellan olika intressen gjordes i samverkan med kommunens invånare.

Att vindkraftsetableringarna inte fick ha en negativ påverkan på ekonomiska och miljömässiga värden var tydligt uttalat i analysen av det tematiska tillägget. Det ansågs även vara viktigt att etableringarna hade en god social förankring i lokalsamhället. Enligt analysen benämndes folkhälsobegreppet främst i termer av fysisk hälsa. De etableringar som inte översteg riktlinjer kring buller- och skuggor ansågs därför inte utgöra några hot mot mänskligt och miljömässigt välbefinnande. Bortsett ifrån att det fanns en ambition att verken skulle ha social förankring så inkluderades sociala aspekter, såsom de benämndes i den lokala folkhälsoplanen (Laxå kommun 2013a), inte i någon större utsträckning enligt analysen av det tematiska tillägget.

4.3. Intervjuanalys

Nedan presenteras de fyra intervjuanalyser som har genomförts i denna fallstudie. Samtliga respondenter har getts fingerade namn.

4.3.1. Respondent 1 - Kim

Denna intervju analyserades för att åskådliggöra hur relationen mellan miljömässiga, ekonomiska och sociala intressen såg ut i relation till företagsetableringar och annan bebyggelse. Analysen fokuserade på att studera vilka termer och argument som respondenten använde för att motivera etableringar och nybyggnationer. Återkommande teman i denna analys var att den fysiska utformningen oftast på något vis var beroende av ekonomiska förutsättningar. Ord och teman som rörde tillväxt, attraktionskraft och ökat befolkningsunderlag var återkommande i analysen.

Kim arbetade med frågor som var kopplade till b.l.a. näringslivs- och turismutveckling. Hen hade under många år arbetat med att utveckla kommunens befintliga näringsliv. Att kommunala tjänstemän fick breda arbetsuppgifter i kommuner med små ekonomiska resurser framhöll Kim som relativt vanligt.

Att från kommunalt håll kunna erbjuda goda pendlingsmöjligheter menade Kim var viktigt. Kommunen hade ett nyligen färdigställt ett resecentrum vilket ansågs vara en strategiskt viktig satsning för att utöka pendlingsmöjligheterna för kommunens invånare. Att Laxå skulle ha en god kontakt med sin arbetsmarknadsregion menade Kim var krav för att kunna utvecklas som samhälle.

Vägen E20 beskrevs som en mycket trafikerad väg som gick igenom kommunen. Mycket handel hade koncentrerats kring E20 och kommunen planerade att köpa mer mark för att kunna utöka etableringsantalet av företag. En problematik som enligt Kim uppkom i samband med att mycket handel etablerades vid E20 var hur detta skulle kunna bindas samman med Laxås naturliga centrum. Kim beskrev att företagen i centrum påverkades negativt av att all handel centrerades vid vägen och att kommunen därför diskuterade hur det skulle vara möjligt att väcka människors intresse för centrumkärnan, bland annat genom en förskönad bild av centrum med hjälp av exempelvis belysning, planteringar och konstverk. Problematiken med en koncentrerad handel och förfallen centrumkärna beskrev Kim dock som ett relativt vanligt fenomen när marknadskrafter styr. En utmaning som Kim menade uppstod i samband med att handel centreras till två separata platser var hur det skulle vara möjligt att behålla liv och rörelse på bägge platserna. Dock framhöll Kim svårigheten för små kommuner med att få nya företagsetableringar, vilket vidare innebar att kommunen var tvungna att tillvarata de tillfällen som erbjöd nyetableringar och arbetstillfällen.

Kim ansåg att det var positivt att nyetableringarna vid E20 bidrog till att skapa en ny struktur på näringslivet. En utvecklad tjänste- och servicesektor menade Kim kunde bidra till att skapa fler yrken där kvinnliga kommuninvånare hade möjlighet att arbeta. En utvecklad service- och tjänstesektor ansåg Kim vidare kunde bidra till ett stabiliserat befolkningsantal och ett utvecklat samhälle.

Kommunens stora utbud av nationalparker och naturreservat menade Kim gav goda möjligheter till friluftsliv. Därför framhöll hen att turistnäringen hade en god utvecklings- och tillväxtpotential. Turistiska aktiviteter ökade möjligheten för invånarna att få utkomst i sina närområden vilket möjliggjorde för bibehållen service och att många invånare kunde bo kvar i sina hemtrakter. Turismnäringen var därför enligt Kim viktig för den generella landsbygdsutvecklingen. Kim menade att det enklaste och bästa sättet för kommunen att utvecklas var att få redan etablerade företag att växa samtidigt som antalet företagsetableringar utökades. Även en god infrastruktur, hög attraktionskraft samt tillgänglighet ansågs vara viktiga tillväxtfaktorer. Kim betonade att det är av stor vikt att det ska vara enkelt att bo i Laxå och kunna arbeta i andra delar av regionen.

För att kunna utföra sitt jobb på ett bra sätt ansåg Kim att intresse, engagemang och ärlighet var av största vikt och hen menade bl.a. att:

Ärlighet tror jag är viktigt, men engagemang tror jag är jätteviktigt. Du måste brinna för det du gör annars spelar det ingen roll hur bra byråkrat du är. Brinner du inte för det du gör så får du inget gjort i alla fall.

Att vara intresserad, driven och betrodd ansågs därmed var vitala faktorer för att kunna få brett genomslag för sina frågor. Kim menade att dessa egenskaper var speciellt viktiga för att kunna utföra ett arbete inom en liten kommun. Även erfarenhet framhöll Kim som fördelaktigt. Politikerkårens åsikter och utformning var andra faktorer som Kim menade inverkar på vilka prioriteringar som gjordes i relation till planering och utformning av den fysiska miljön.

Begreppet hållbar utveckling ansåg Kim var användbart i sitt arbete och hen ansåg att ordet starkt förknippades till landsbygdsutveckling. Kim beskrev att begreppet handlade om att ”inte tära eller ha för mycket men att ändå få en utveckling och få människor att trivas, att få en social samhörighet i framtiden”. Kim ansåg att det fanns en vits med att begreppet var relativt vedertaget då det enligt hen gjorde att människor tänkte på samtliga perspektiv som ingår i begreppet. Enligt Kim bidrog hen i sitt arbete främst till att främja den sociala aspekten genom att skapa arbetstillfällen. På så vis menade hen att människor kunde känna sig mer inkluderade och delaktiga i samhället.

Kim redogjorde för att Laxå i framtiden strävade efter att ha en kommunal verksamhet i ekonomisk balans där det skulle finnas pengar över till att göra offensiva insatser. Insatser för att öka kommunens attraktionskraft ansågs vara av största vikt. Kim resonerade enligt följande kring vad hen trodde påverkar vart en individ väljer att bosätta sig:

Det är attraktionskrafter som är lite grädde på moset, att du hittar det fantasiska boendet där du känner här vill jag bo. Eller att det är så viktigt att du bor på samma plats som du jobbar, dock kommer det ju bli mindre viktigt i framtiden. Att hitta det perfekta stället att bo på där du känner trygghet för dig och din familj. Du har kanske ha en sjönära tomt. Du kanske vill ha hästar. Sådant avgör. Det är alltså andra saker än skola och äldreomsorg som avgör val av bostadsort, det skulle jag vilja påstå.

För att folk skulle kunna trivas och vilja bosätta sig i kommunen var det därmed viktigt att kommunen kunde erbjuda det lilla extra, sådant som gjorde Laxå unikt i förhållande till andra kommuner. Trygghet och säkerhet var en annan aspekt som Kim menade var viktig för att öka det mänskliga välbefinnandet. Tryggheten i Laxå ansåg Kim främst skapades av kommunens lilla storlek. Den bakomliggande anledningen till detta var att hen ansåg att den sociala kontrollen ökar i en liten kommun.

I denna analys framkom att ekonomiska värden hade en överordnad roll när kommunen skulle planera för bebyggelse och nya företagsetableringar. Folkhälsa sammankopplades med ett stort utbud av arbetstillfällen, vilket vidare ansågs kunna bidra till att människor kände sig mer inkluderade i samhället. Det som visade sig tydligt i denna analys var att en främjad folkhälsa ofta tillkom som en bieffekt när den lokala miljön utformades för att tillgodose ekonomiska intressen. Även trygghet ansågs enligt analysen vara viktigt för att människor skulle kunna trivas. Denna trygghet skapades genom ortens lilla storlek. Tjänstemäns engagemang och driv samt det politiska styret var andra aspekter som enligt analysen inverkade vid beslutsfattande och planering för hur den fysiska miljön utformades.

4.3.2. Respondent 2 - Alexis

Denna analys genomfördes för att se vilka intressen och frågor som prioriterades i kommunens samhällsplanering. Analysen var även fokuserad på att undersöka vilket gehör den sociala aspekten hade vid fysisk planering. En främjad attraktionskraft och en ekonomisk tillväxt var återkommande teman i intervjun och dessa ansågs ha en avgörande roll vid planering och utformning av den fysiska miljön. Ett annat återkommande tema som analysen visade på var att engagemang och uppföljbara målsättningar var faktorer som påverkade genomslagskraften hos olika projekt.

Alexis var relativt ny på sin position och hade en samordnande roll i Laxå kommun kring frågor som rörde miljö och utveckling. Hen hade även innan sin anställning i kommunen arbetat länge med olika ekologi- och miljöfrågor.

Alexis beskrev att Laxå kommun gärna ville erbjuda sjönära tomter och boenden, eftersom att kommunen trodde att det fanns en efterfrågan på detta. Dock ansåg Alexis att sjönära boenden var en ambivalent fråga som hen beskrev enligt följande:

Kommunerna vill erbjuda det för de tror att det efterfrågas och kan lösa avfolkning och arbetslöshet. Visst, det kan vara så att man behöver erbjuda attraktiva lägen om man vill att folk ska flytta dit, men jag tror inte att det är så stor efterfrågan. Men det är lite klivet det där. Visst är det bra med attraktiva boendemiljöer nära sjö och skog, men om man tittar på hur kommunen planerar kan man se att de sprider ut bebyggelsen som små tarmar längst efter sjön istället för att koncentrera den och få bättre kommunikationer.

Enligt Alexis fanns svårigheter för en kommun med sviktande befolkningsunderlag och dålig ekonomi att tillgodose andra aspekter, såsom en god bebyggelsestruktur nära service och infrastruktur. Andra intressen och värden menade Alexis kom i skymundan i kommuner med ekonomiskt dåliga förutsättningar. Alexis ansåg att ”det enda som betyder något är ekonomin egentligen. Risken är att man inte vågar göra nya satsningar, till exempel på förnyelsebart, som man borde kunna göra annars”. Alexis upplevde att det ofta blev intressekonflikter, speciellt i planarbetet. Generellt ansåg hen att kommunen gav ett relativt bra gehör för miljöfrågorna. Dock betonade hen att det var väldigt svårt att driva dessa frågor ifall arbetstillfällen ställdes emot miljön. Alexis beskrev att ett generellt problem i landsbygdskommuner ofta är att:

Om ett företag vill etablera sig så får de ofta en liten gräddfil när det gäller planarbetet. Man ser till att de får etablera sig på den plats de vill. Dock är det inget jag har upplevt så mycket i mitt arbete här.

Alexis ansåg att det generellt sett fanns en stark önskan hos kommuner att upprätta ny bebyggelse och nya etableringar.

Alexis framhöll en svårighet med att sätta relevanta målsättningar som faller ut i ett resultat som är möjligt att följa upp. Dock menade hen att mätbara resultat ofta är angeläget för att ge kredibilitet och social förankring. Engagemang och företagsamhet ansåg Alexis är egenskaper som är viktiga för att få genomslag och för att uppnå uppsatta målsättningar. Alexis ansåg att:

Det är nästan nödvändigt för att det ska bli accepterat att man kan följa upp och mäta, det är svårt med trovärdigheten annars. Sen är det ju så att vi har så begränsade resurser, man skulle vilja vara ute mer i verksamheterna. Allt arbete måste ju göras och helst ska ju förslagen komma ute ifrån verksamheterna. Annars blir ingenting gjort. Det är ju naturligtvis så att vissa är jätteduktiga medan andra skiter i det här mer eller mindre bara. Engagemang styr mycket.

Att vara driven samt att kunna mäta resultatet av en insats ansåg Alexis var viktigt för att få tillförlitlighet och nå framgångar inom sitt arbete. Alexis ansåg sig ha användning för begreppet hållbar utveckling i sitt arbete men menade att hen ser ganska ensidigt till miljöaspekten då det är den hen anser sig företräda. Att beakta de två resterande aspekterna, den sociala och ekonomiska, var ett ansvar som låg på politiker och beslutsfattare. Alexis

upplevde att den ekonomiska dimensionen som ingår i begreppet ofta fick företräde framför den sociala och miljömässiga hållbarheten. Alexis beskrev att:

I alla planer, dokument, policys och så då får ju miljön mycket utrymme men många gånger är det ju kanske tomma ord och lite verkstad. Man pratar till exempel om att man ska bygga hållbart i översiktsplanen. Men sen när det väl kommer till kritan, vart lägger man bebyggelsen då? Jo bland översvämningskänsliga områden längs med vatten, långt ifrån kommunikationer och annan service. Det finns ju en medvetenhet, men ändå kopplar man det inte till praktiken alltid.

Alexis betonade att det fanns en medvetenhet och höga ambitioner kring hur den fysiska miljön skulle kunna utformas för att uppnå hållbarhet. Dock menade hen att insatserna alltid handlade om att vara ekonomiskt rimliga. Det framhölls att det fanns en stark strävan att öka befolkningsantalet i kommunen och att det därför från kommunalt håll ofta fanns en önskan att upprätta bebyggelse platser där det efterfrågades. Detta trots att etableringarna kunde medföra negativa sociala och miljömässiga konsekvenser.

Att främja attraktionskraftighet och tillväxt ansågs enligt denna analys vara viktiga aspekter som samhällsplaneringen borde beakta. Analysen av intervjun visade på hur det fanns en stark strävan kring att öka kommunens befolkningsantal. Därför fanns en önskan om att kunna erbjuda attraktiva boenden, detta trots att bebyggelsen potentiellt skulle innebära negativa konsekvenser utifrån ett folkhälsoperspektiv då bebyggelsen placerades långt ifrån kommunikationer och service. Analysen framhöll att det fanns en svårighet för kommuner med sviktande befolkningsunderlag och begränsad ekonomi att tillgodose sociala och miljömässiga aspekter. Engagemang och mätbara resultat som var möjliga att följa upp ansågs enligt analysen vara viktiga faktorer för att få genomslag för frågor.

4.3.3. Respondent 3 - Robin

Denna intervjuanalys åsyftade att undersöka hur den generella bilden av folkhälsa såg ut i Laxå kommun. Fokus i denna analys var på att åskådliggöra vilken relation som fanns mellan de som arbetar med folkhälsa i kommunen, kommunens folkhälsoresurs, samt de kommunala samhällsplanerarna. Detta för att utkristallisera vilket reellt inflytande folkhälsoresursen hade när den fysiska miljön skulle planeras och utformas. Ett återkommande tema i denna analys var att det fanns en rådande oenighet kring definitionen och uppfattningen av begreppet folkhälsa. Generellt ansågs det finnas relativt lite kunskap om hur begreppet skulle användas och integreras ute i de kommunala verksamheterna.

Robin ingick i kommunens folkhälsoresurs vilket innebar att hen var en av de som arbetade med olika frågor för att förbättra folkhälsan och den folkhälsopolitiska kompetensen i Laxå kommun. Generellt sett ansåg Robin att folkhälsofrågorna fanns närvarande på agendan både på ett nationellt och kommunalt plan. Hen betonade dock att det kunde variera hur folkhälsobegreppet tolkades i olika svenska kommuner beroende på traditioner, kulturer och politiskt styre. Robin skulle vara en inspirationskälla och en resurs som de olika kommunala verksamheterna kunde nyttja. Lyhördhet och uppmärksamhet ansåg Robin var viktiga egenskaper för att kunna veta vart det fanns ett behov av hens yrkeskompetens.

Robin arbetade mycket på strategisk nivå men deltog väldigt lite i relation till samhällsplanering i dagsläget. Robin betonade dock att tanken var att folkhälsa skulle

integreras mer i kommunens samhällsplanering och att folkhälsoresursen i framtiden ska ha en rådgivande roll när översiktsplaner och fördjupande översiktsplaner utformas.

Robin upplevde att det fanns ett behov ifrån kommunens sida att få folkhälsa mer konkretiserat och handbegripligt. Robin menade att det ofta kunde finnas en konsensus kring att det var viktigt att genomföra ett folkhälsofrämjande arbete men att åsikterna kring vart insatserna skulle placeras kunde variera. Enligt Robin var det en ambition att hen och hans kollegor i framtiden skulle ses som en resurs och ett kunskapsstöd i mer övergripande strategiska frågor. För tillfället arbetade dock Robin mycket med att tydliggöra och synliggöra folkhälsoperspektivet i andra frågor.

I översiktsplanens inledning skrev Laxå kommun att hälsa och säkerhet ansågs vara ett viktigt perspektiv vid fysisk planering, vilket Robin redogjorde för. Hen betonade även hur folkhälsa skildras i en mängd olika styrdokument, däribland den lokala folkhälsoplanen. Dock menade Robin att den generella diskussionen kring hälsa och säkerhet i relation till strategisk planering ofta relaterade till tekniska risk- och sårbarhetsanalyser. Detta för att det ansågs vara tradition att den sociala dimensionen berörs på följande vis. Den sociala hållbarheten och folkhälsan berördes däremot inte i någon större utsträckning.

Folkhälsa som begrepp hade enligt Robin dels ett egenvärde i sig men var även en resurs för att människor skulle kunna vara produktiva och en kapacitet för samhället. Robin upplevde att de etiska termerna i folkhälsoarbetet fick relativt stort gehör men menade att det däremot ofta var fördelaktigt att även presentera de samhällsekonomiska vinsterna.

Robin och hans kollegor ansågs ofta vara de som tog initiativ för att ett folkhälsofrämjande arbete skulle inledas eller integreras. Dels menade Robin att det är hen och hans kollegors roll att inspirera och omvärldsbevaka för att på ett lokalt plan kunna använda de kunskaper och idéer som ges från annat håll. Robin beskrev folkhälsa som ”något slags allmängiltigt men samtidigt lite otydligt område. Så det är inte säkert att de som är berörda vet vad de ska fråga efter”. Då det ansågs finnas en otydlighet och oenighet kring både definitionen och användningen av folkhälsoperspektivet menade Robin att det var strategiskt och medvetet av hen och hans kollegor att ta mycket egna initiativ kring dessa frågor. Oenigheten och bristen på kunskap bidrog till att de kommunala verksamheterna ofta upplevde att det var svårt att veta både vad de vill och kan efterfråga för hjälp.

Robin ansåg att det var bra med målsättningar då det bidrog till att skapa rimliga förväntningar. Eftersom både Robin och hans arbetskamrater ofta arbetade tillsammans med andra kommunala verksamheter och aktörer ansåg hen att rimliga målsättningar var särskilt viktigt. Hen beskrev det enligt följande:

Det blir lite skönt bekräftande för alla involverade, för annars är det så att behoven och möjligheterna att göra skillnad är ju stora men resurserna är begränsade och att då kunna klappa varandra och sig själv på axeln och säga att målsättningen är en rimlig nivå under en sådan tidsperiod, då tycker jag att det är bra att ha mål så som man har nått att relatera till, som vi enats om.

Målsättningar ansågs vara viktigt för att alla involverade aktörer skulle ha likvärdiga förväntningar och tankar kring folkhälsoarbetet. Enligt Robin fanns det både ett behov och stora möjligheter att göra mer hälsofrämjande insatser, dock menade hen att det fanns begränsade resurser till detta. Målsättningar ansågs därför vara viktigt för att kunna skapa ett samförstånd mellan olika aktörer, annars menade Robin att det fanns en risk för att individer drog åt olika håll kring frågorna.

Ekonomiska resurser och kunskapsnivå var två faktorer som Robin ansåg kunde påverka hens möjligheter att utföra sitt arbete. Kunskapsnivån refererade till att verksamheter och aktörer hade bristande kunskaper om vad folkhälsobegreppet stod för och hur det kunde användas, vilket vidare resulterade i att verksamheterna inte visste vilken hjälp de skulle efterfråga. Från Robins perspektiv handlade det om att få en väg in och kunna prata om sådant som rör folkhälsa. Hen menade att en konkretisering av begreppet samt en förhöjd kunskapsnivå skulle underlätta det folkhälsofrämjande arbetet. Robin ansåg att ”så länge folkhälsobegreppet är otydligt så prioriteras det ju inte i andra verksamheter som hela tiden har en massa akuta saker att ta hand om”. Dock framhöll Robin vikten av att flera aktörer deltog i processen att ta fram målsättningar kring folkhälsa då det generellt resulterar i att målen blir bättre.

Hållbar utveckling var ett begrepp som Robin till viss del tyckte sig ha användning för. Dock menade hen att det fanns en svårighet med att använda begreppet då det ansågs vara väldigt diffust. Robin beskrev hållbar utveckling som att ”forskningen säger att det är viktigt och nödvändigt men om det är användbart rent konkret, det är väl mer tveksamt hur man ska förhålla sig till de här olika perspektiven”. Robin ansåg även att det fanns för lite gränsöverskridande och tvärsektorielt samarbete mellan de kommunala verksamheterna.

Det framgick i analysen att det finns en rådande enighet om att folkhälsofrågorna var viktiga och skulle arbetas med. Det fanns dock skiljaktigheter kring vad folkhälsobegreppet innebar samt var folkhälsofrämjande insatser skulle riktas. Den tematiska analysen visade på hur det i dagsläget inte fanns ett utvecklat samarbete mellan kommunens folkhälsoresurs och samhällsplanerare. Faktorer som utifrån analysen ansågs försvåra folkhälsoarbetet var brist på tid, ekonomiska resurser och brist på kunskap hos de kommunala verksamheterna. Bristfällig kunskapsnivå gjorde att de kommunala verksamheterna hade svårt att veta vad de ville och kunde efterfråga för hjälp. Otillräckligt tvärsektorielt samarbete återkom som ett tema, vilket kunde skapa missförstånd kring de olika involverade aktörernas ansvar och roller. Målsättningar ansågs därför vara ett viktigt redskap för att konkretisera och tydliggöra folkhälsoperspektivet, samt olika aktörers roll i arbetet.

4.3.4. Respondent 4 - Love

Denna intervju analyserades för att se vilka värden och intressen som påverkade hur den fysiska miljön utformades i Laxå. Fokus i denna analys var på att åskådliggöra vilka möjligheter och hinder det fanns med att integrera folkhälsoaspekten i samhällsplaneringen. Återkommande teman i intervjun var att den fysiska miljön ämnade främja intressen kring ökad attraktivitet, högre trivsel, ökad trygghet och en förbättrad social miljö.

Love arbetade dagligen med samhällsplanering och var i sin yrkesroll delaktig i planeringen och utformningen av den fysiska miljön i Laxå kommun. En nackdel som Love ansåg fanns

med att jobba inom en kommunorganisation var att tjänstemännen var väldigt beroende av vilka åsikter, inställning och samarbetsvilja som fanns hos politikerkåren. Ur ett generellt perspektiv kunde politikerkårens åsikter och samarbetsvilja ibland försvåra för kommunala tjänstemän att få gehör för sina frågor och få genomslag för konstruktiva förslag.

I intervjun framkom det hur det fanns en stigande efterfrågan på att upprätta etableringar vid strandnära lägen. Love framhöll hur sådana etableringar var tvungna att beakta väldigt många aspekter och intressen. Därför menade Love att Laxå kommun helst såg att etableringar skedde på ett avstånd från stranden för att inte hämma möjligheten till ett rörligt och tillgängligt friluftsliv.

Laxås resecentrum sågs som fördelaktigt och Love ansåg att järnvägsknuten gör Laxå unikt. Hen framhöll att kommunen gärna ville upprätta bebyggelse kring järnvägen och resecentrum för att utöka pendlandet och utöka Laxås tillgänglighet och attraktivitet. När intervjun berörde vilka aktuella projekt som Love arbetade med så redogjorde hen för arbetet med att binda samman handelsområdet vid E20 med handeln i Laxås centrum. Love framhöll vikten av att anpassa Laxås centrum till dagens krav och behov. Därför ansågs det vara viktigt att behålla service i centrum samtidigt som kommunen försökte utveckla det för att skapa mer liv och rörelse. Love ansåg att ett levande centrum var viktigt då hen menade att en för stor koncentration av handel vid E20 riskerade att skapa ett bilberoende. Detta eftersom seniorerna behövde skjutas upp till E20 för att handla och utföra ärenden. Love ansåg att det skapades en själ i centrum, speciellt på en liten plats som Laxå, vilket hen ansåg gjorde det speciellt viktigt behålla en levande centrumkärna.

Love menade att det fanns en naturlig handelsmarknad vid E20 eftersom att det var en plats där väldigt många bilar passerade och därför menade Love att starkt ekonomiska intressen styr där. Love tyckte att det var viktigt för kommunen att många butiker och företag etablerade sig, dock ansåg Love att det var problematiskt för kommunen på sikt om detta sågs som det enda utvecklingsalternativet. Då det enligt Love var svårt att kontrollera marknadskrafter på sikt menade hen att all handel vid E20 skulle kunna fallera om vägen exempelvis lades om eller flyttades i framtiden. Därför ansåg Love att det fanns en funktion med att ha centrum kvar. Love betonade även att det vore gynnsamt att knyta samman centrum med en eller ett par andra närliggande områden för att främja människors trygghet och rörlighet samt för att människor skulle komma bort ifrån all trafik och buller som skapades av E20.

Aspekter som ansågs vara viktiga att ha med sig vid utformandet av den fysiska miljön var att den skulle anpassas för att vara lättillgänglig för alla människor, avhängt på fysiska och psykiska förutsättningar och förmågor. Love framhöll det som viktigt att alla individer kunde känna sig inkluderade och välkomna i det offentliga rummet. Att främja trygghetsaspekten var ett annat viktigt perspektiv att beakta när den fysiska miljön skulle utformas. Oavsett kön skulle alla individer känna sig trygga och kunna röra sig ute. Det hade tidigare varit aktuellt att upprätta en policy kring belysning för att främja trygghetsaspekten, dock fanns inga politiska målsättningar och visioner relaterade till detta i dagsläget. Love beskrev händelseförloppet kring detta enligt följande:

Det har ju alltid varit så att pengarna har styrts, man får vända på varje krona i kommunen, tyvärr. Även om man tar fram och gör någon plan och vision för det så kanske det ändå klingar lite tomt tillslut. Man önskar att man hade gjort med för det fanns ju möjlighet att söka bidrag, från Boverkets sida, till trygga och säkra miljöer. Men man skulle ju finansiera även sin del i det hela, så det rann ju tyvärr ut i sanden då.

Projekt kommer slutligen ner till krontalet och Love menade då att många av dessa tenderade att rinna ut i sanden. Ibland var det endast fragment av projekt som genomfördes. Därför ansåg Love att det i dagsläget inte fanns en konkret helhetsbild i Laxå kommun kring integrering av folkhälsa i fysisk planering. Love trodde att det gick att söka sig till hjälp kring hur det på ett bra sätt går att utforma en attraktiv och säker miljö. Dock hade Love i sin breda yrkesroll både brist på tid och spretiga arbetsuppgifter vilket gjorde att Love inte kunde fokusera så bra i varje sammanhang som hen önskade. Love ansåg också att det är svårt att veta vilka krav och förväntningar som fanns i alla kontexter och sammanhang. Enligt Love så blir ”mängden krav på kommunerna blir bara större och större, tyvärr. Det är mer och mer som ska ske på kommunal nivå, det för att det tyvärr blir luckor och saker faller emellan stolarna. Sen kan man ju ha visioner och tankar, men så faller de i glömska lika snabbt”. Tidsbrist och arbetsbelastning gjorde det svårt för Love att sätta sig in alla frågor och projekt på ett önskvärt sätt.

Love framhöll att engagemang och intresse är viktigt för att få genomslag för sina yrkesfrågor. Hen ansåg att begreppet hållbar utveckling var användbart och arbetade aktivt för att främja samtliga av begreppets aspekter i sitt arbete, både vid ett planerings- och exploateringsstadium. Den sociala aspekten som ingår i begreppet tyckte Love berörde hen speciellt mycket i det vardagliga arbetet. Love betonade vikten av att ha en social acceptans hos befolkningen när den fysiska miljön skulle utformas. Detta menade hen var avgörande för hur väl genomslag ett projekt får. Även ekonomiska krafter ansågs ha stor betydelse. Love beskrev att ”Pengar styr det hela. Pengar är viktigt för att om ingen vill satsa några pengar så blir det ingenting”. Ekonomiska förutsättningar var därmed en avgörande faktor som påverkade hur den fysiska miljön tog sin form.

Love ansåg att den fysiska utformningen hade en påverkan på trivselfaktorn men trodde dock inte att den har den alinea rollen för att skapa trivsel i ett samhälle. Samhällsplanerare hade däremot en stor roll för att skapa en god folkhälsa och i att konstruera miljöer som uppmuntrar till rörelse. Trots att samhällsplanerare hade en viktig roll i detta arbete ansåg Love att kommunchefen bar det yttersta ansvaret.

Det framkom i denna analys att ekonomiska förutsättningar hade en stor påverkan på samhällsplaneringen och hur den fysiska miljön utformades. Faktorer som ansågs påverka integreringen av folkhälsa i planering och utformning av den fysiska miljön var ekonomiska resurser, engagemang hos politiker och tjänstemän samt tid och arbetsbelastning på tjänstemän. Andra faktorer som hade en inverkan på hur den fysiska miljön utformades var huruvida det fanns en enhetlig bild eller ej kring folkhälsobegreppet och integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering. Även förändringarnas förankring i det sociala samhället samt hur väl det tvärsektoriella arbetet fungerade påverkade vilken genomslagskraft frågor fick.

5. Diskussion

Syftet med denna studie var att studera vilka möjligheter och hinder det finns i en svensk landsbygdskommun kring att integrera folkhälsa i fysisk planering. Det finns en nationell ambition att folkhälsa ges större utrymme i samhällsplaneringen (Proposition 2002/03:35), dock finns inga lagstadgade krav eller tydliga riktlinjer kring hur detta ska ske (Larsson 2010). Nedan diskuteras studiens empiriska delar tillsammans med den valda teorin och tidigare forskningen. Först diskuteras de var för sig och sedan avslutas kapitlet med en kort samlad diskussion där dokumenten och intervjuerna diskuteras tillsammans.

5.1. Samlad dokumentanalys

I den samlade dokumentanalysen visade det sig tydligt att tillväxt och attraktion var två faktorer som hade stor inverkan på hur den fysiska miljön utformades. Enligt Wheelers (2013) teori är det vitalt att väva samman och värdera de tre områdena miljö, ekonomi och rättvisa lika högt. Dock menar Wheeler (2013) att miljö och rättvisa ofta blir åsidosatta för att främja ekonomiska värden. Wheelers (2013) tes styrks av den tidigare forskningen där samtliga forskare anser att ekonomi i olika grad påverkar hur den fysiska miljön planeras.

I analysen av näringslivsplanen (Laxå kommun 2013b) och översiktsplanen (Laxå kommun 2008) påvisas att insatser kring bebyggelse och utformning av den fysiska miljön var tydligt kopplade till att främja kommunens tillväxt och attraktivitet. Trots att dessa insatser inte var direkt menade att främja den sociala hållbarheten och folkhälsan så var det ett indirekt resultat. Utifrån Wheelers (2013) teori är det dock inte tillräckligt att folkhälsan blir ett indirekt resultat av att miljön utformas för att främja ekonomiska intressen och expansion. Han menar att det är problematiskt att ekonomiska värden får vara överordnade, vilket är fallet i Laxå enligt analysen av både näringslivsplanen (Laxå kommun 2013b) och översiktsplanen (Laxå kommun 2008). Detta är problematiskt eftersom att samtliga aspekter måste beaktas lika mycket för att kunna uppnå en hållbar planering och utveckling (Wheeler 2013).

Enligt Wheeler (2013) har dagens kapitalistiska system många brister utifrån ett hållbarhetsperspektiv och det gör att det idag är svårt att sätta pris på sociala och miljömässiga tjänster samt kollektiva nyttigheter. Det långsiktiga perspektivet utgör en av grundpelarna i hållbarhetsbegreppet. Wheeler har dock en tes om att dagens ekonomiska system är strukturellt oförmöget att beakta ett långsiktigt perspektiv. Utifrån denna tes kan det anses vara särskilt problematiskt att ekonomiska värden har en överordnad position inom Laxå kommun då ett långsiktigt perspektiv är nödvändigt för att uppnå hållbara samhällen.

I intervjun med respondenten Alexis framkom det att Laxå hade en mycket ansträngd ekonomi. Detta innebar att de hade svårt att bygga nya bostäder i egen regi. Kommunen angavs även vara väldigt mån om att ny bebyggelse och nya företag skulle etablera sig i kommunen och ville därför intensifiera arbetet med att söka externa intressenter. Denna problematik lyfter Jansson (2009) i sin studie och menar att det i dessa situationer potentiellt kan uppkomma konflikter och svårigheter kring att tillgodose både exploatörens lönsamhet och kommunens ambition att utvecklas enligt en hållbar linje. Utifrån Janssons resonemang är det möjligt att anta att Laxå kommun inte helt på egen hand kan kontrollera hur kommunens

offentliga miljö tar sin form. Laxå kommuns tillväxtambition och starka strävan att öka sitt befolkningsantal kan i kombination med svårigheten att bygga i egen regi resultera i att miljömässiga och sociala värden blir åsidosatta i eventuella konfliktsituationer där kommunens ekonomi och exploitörers intressen ska tillfredsställas. Denna problematik upplever Alexis när hen berättar att kommunen vill erbjuda tomter för att upprätta bebyggelse på platser där folkhälsoaspekter och miljöaspekter inte till fullo kan tillgodoses, exempelvis långt ifrån service och kommunikationer.

Samtidigt visade dokumentanalyserna att det rådde en oenighet kring hur folkhälsa som begrepp skulle tolkas och användas. Enligt analysen av Laxå kommuns översiktsplan (2008) skulle kommunen verka för att skapa goda och säkra miljöer genom en stärkt krishanteringsförmåga. I analysen av folkhälsoplanen (Laxå kommun 2013a) påvisades att uppfattningen om folkhälsobegreppet skiljde sig från den i översiktsplanen. I folkhälsoplanen skildrades folkhälsobegreppet i termer av social samvaro, samt fysisk- och psykisk hälsa snarare än utifrån ett risk- och sårbarhetsperspektiv.

Enligt översiktsplanen var det viktigt att varje tätort i kommunen studeras utifrån en fördjupad översiktsplan för att kunna förverkliga kommunala visioner. Det framhölls i analysen att kommunen skulle vara lyhörd för synpunkter från näringslivet i de fördjupade översiktsplanerna. Även en utveckling av bostäder, kommunikationer, samhällsservice och näringsgrenar skulle studeras i de fördjupade översiktsplanerna. Planerna ansågs vara ett verktyg som skulle förverkliga de kommunala visionerna och var därmed starkt kopplat till insatser kring näringslivsutveckling och ekonomisk tillväxt.

Enligt Andersson och Larsson (2006) är en enstämmig definition och uppfattning om vad folkhälsobegreppet innebär viktigt för att lyckas väl med ett folkhälsofrämjande arbete. Även Johansson (2013) lyfter oenighet som ett hinder för att kunna integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering. Wheeler (2013) menar att det finns många isärgående krafter i dagens samhälle som gör det svårt att planera enligt en hållbar linje. Att folkhälsobegreppet upplevs som diffust och ger utrymme för varierande tolkning kan därför enligt Johansson (2013) medföra att folkhälsoarbetet blir spretigt. Det kan även innebära att det uppkommer förvirring kring hur arbetet ska genomföras samt vilken roll respektive aktör har. Utifrån Johanssons (2013) och Wheelers (2013) resonemang är det rimligt att anta att oenigheten som finns inom Laxå kommun kring vad folkhälsobegreppet innebär och hur det ska användas skapar isärgående åsikter kring vart folkhälsofrämjande insatser ska riktas. Vidare är det utifrån detta även rimligt att anta att en oenighet kring definitionen och användningsområdet av folkhälsobegreppet försvårar integreringen av folkhälsoaspekter i fysisk planering.

5.2. Tematisk tillägg

Liksom i den samlade dokumentanalysen lyftes främjad attraktionskraft fram som en viktig faktor i relation till fysisk planering när det tematiska tillägget (Laxå kommun 2012) analyserades. Det ansågs vara av största vikt att vindkraftsetableringar inte äventyrade områdets attraktionskraftighet. Även naturvårdsintressen var starkt prioriterade, dels av ekonomiska skäl men även utifrån miljömässiga anledningar. Enligt Wheelers (2013) teori var den miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekten lika viktiga för att uppnå hållbarhet. Det

tematiska tillägget visade dock, i enlighet med Wheelers (2013) resonemang, att den ekonomiska aspekten hade en överordnad position i Laxå kommun.

Enligt Wheeler (2013) är den sociala dimensionen det minst utvecklade området av de tre planeringsmålen. I likhet med Wheelers (2013) resonemang hamnar mycket fokus på de miljömässiga och ekonomiska aspekterna i analysen av det tematiska tillägget (Laxå kommun 2012). Att sociala aspekter och folkhälsa ofta hamnar i konflikt med ekonomiska och miljömässiga frågor är en problematik som styrks av Janssons (2009) studie. Enligt Jansson kan det finnas svårigheter med att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering eftersom planering styrs mycket av naturvårdsintressen och ekonomiska intressen. Konflikter med ekonomiska och miljömässiga värden kan utifrån dessa resonemang anses försvåra integreringen av folkhälsoaspekter i fysisk planering.

Vindkraft ansågs enligt analysen vara en kompletterande inkomstkälla för vissa markägare vilket indirekt kan ses som positivt även ur ett folkhälsoperspektiv. Dock benämnde inte tillägget detta som en direkt folkhälsofrämjande insats, vilket utifrån Sturks (2011) resonemang skulle förklaras genom att hållbar utveckling sällan sammankopplas med folkhälsobegreppet. Däremot associeras hållbar utveckling ofta med begreppet hållbar tillväxt. Ökad kunskap och konkretisering av folkhälsobegreppet kan därför utifrån Sturks (2011) tes ses som nödvändigt för att tydligare inkludera folkhälsoaspekten i hållbarhetsbegreppet. Det är utifrån detta rimligt att anta att konkretisering och ökad kunskap om folkhälsa kan ses som en möjlighet att underlätta integreringen av folkhälsoaspekten i fysisk planering.

I analysen av det tematiska tillägget (Laxå kommun 2012) framgick att det var viktigt att exploatörer som skulle etablera vindkraft återställde anläggningar till samma eller likvärdigt skick som innan exploateringen. Verken skulle även utformas på ett sätt som inte upplevdes som stressande eller störande för människor. Förutom detta skulle verksamhetsutövaren inte heller överskrida de krav som fanns kring buller och skuggvärden. Enligt analysen varierade den allmänna uppfattningen kring om vindkraft upplevdes som störande eller ej beroende på den individuella inställningen till verken, dock ansågs uppsatta praxis inte innebära miljöpåverkan eller oacceptabel olägenhet för människors hälsa. Utifrån det ovanstående kan etableringar genomföras så länge de inte minskar ett områdes attraktionskraft och inte skadar människors fysiska hälsa eller den kringliggande miljön.

Utifrån analysen ansågs uppsatta riktlinjer inte innebära en negativ miljöpåverkan eller olägenhet för mänsklig hälsa. En god social förankring bedömdes vara viktigt för att etableringarna skulle få god genomslagskraft. Det tematiska tillägget (Laxå kommun 2012) hade främst en biomedicinsk definition av hälsa och de sociala aspekterna benämndes inte i någon större utsträckning. Det framkom i analysen att vindkraftetableringarnas inverkan på vyer hade diskuterats, dock hade detta främst gjorts i relation till hämmad attraktionskraft och turismutveckling. Etableringarna skulle vara väl förankrade i samhället. Dock är detta inte är synonymt med att människor väljer att i första hand se vindkraftverken utifrån vilken påverkan de har på deras psykiska välbefinnande och hälsa, framför exempelvis en eventuell ekonomisk vinning som vindkraftetableringarna kan medföra.

5.3. Intervjuer

Samtliga respondenter betonade att ekonomiska förutsättningar påverkade utformningen av den fysiska miljön. Kim beskrev att ekonomi är en förutsättning för samhällsutveckling och ansåg därför att insatser för att öka kommunens attraktivitet och tillväxt var vitalt. Många av de insatser som Kim pratade om i ekonomiska termer och argumenterade för i tillväxt- och attraktionsargument var indirekt folkhälsofrämjande insatser. Liknande tendenser uppkommer i Stuks (2011) studie där han menar att folkhälsobegreppet sällan sammankopplas med hållbar utveckling, men att däremot hållbar tillväxt är starkt förknippat med begreppet. Enligt Sturk (2011) inkluderar kommuner aspekter som är kopplade till hälsans bestämningsfaktorer i verksamheter som eftersträvar tillväxt och utveckling men menar att dessa sällan benämns som primära folkhälsoaspekter. Det är därför rimligt att anta att den diffusa definitionen av hållbar utveckling, i kombination med att hållbar tillväxt är starkt förknippat med begreppet medan folkhälsa inte är det, kan ses som ett hinder när folkhälsoaspekter ska integreras i samhällsplanering.

Om folkhälsofrämjande insatser ses som en positiv bieffekt snarare än primär målsättning kan det bli problematiskt och motsägelsefullt i situationer då folkhälsoaspekter kommer i konflikt med andra intressen. Enligt Kim var den upplevda tryggheten som fanns i Laxå kommun främst ett resultat av kommunens storlek samt invånarantal och hen benämnde den lilla ortens trygghet som positiv ur ett folkhälsoperspektiv. Samtidigt fanns en strävan inom kommunen att öka antalet invånare. I denna situation, när en folkhälsoaspekt ställdes mot en ekonomisk aspekt, var det tydligt att den ekonomiska aspekten prioriterades.

Sturk (2011) menar att en god ekonomi är en förutsättning för att insatser som främjar sociala aspekter ska prioriteras. Enligt intervjun med Alexis bidrog kommunens strävan efter ökad attraktionskraft, tillväxt och stabiliserat befolkningsantal till att bebyggelse i vissa fall tenderade att placeras utan närhet till kommunikationer, service och infrastruktur. Enligt Love fallerade många av kommunens hälsofrämjande insatser i genomförandestadiet då projekt och satsningar skulle finansieras. Respondenternas resonemang går inte i enlighet med den linje som Wheeler (2013) anser är nödvändigt för att uppnå ett hållbart samhälle och en god samhällsplanering. Wheeler anser att det är viktigt att den miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekten ges lika stort utrymme för att kunna uppnå en hållbar planering. Utifrån Wheelers resonemang är det därför problematiskt att hälsofrämjande insatser styrs av ekonomiska förutsättningar i Laxå kommun.

För att en förändring mot hållbar samhällsplanering ska vara möjligt menar Wheeler (2013) att ett hängivet och engagerat arbete är vitalt. Engagemang, ärlighet och trovärdighet ansåg också Kim och Alexis var centrala egenskaper för att kunna genomföra ett bra arbete och nå uppsatta målsättningar. Även Love menade att dessa egenskaper var vitala hos både politiker och tjänstemän. Enligt Love var de kommunala tjänstemännen väldigt beroende av åsikter och samarbetsvilja hos den lokala politikerkåren. Detta kunde enligt Love påverka vilket gehör tjänstemän fick för sina förslag, samt innebära ett potentiellt hinder när folkhälsoaspekter skulle integreras i fysisk planering. På samma vis kunde en politikerkår som var intresserad underlätta en integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering. Jansson (2009) anser i likhet med denna linje att en samstämmighet mellan politik- och tjänstemannaorganisationen bidrar

till att inkludera folkhälsoaspekter i fysisk planering. Enligt Jansson bidrar öppna och lyhörda politiker till att det från tjänstemannahåll kan genomföras folkhälsofrämjande åtgärder och insatser i relation till fysisk planering. Baserat på Janssons resonemang och respondenternas svar går det därmed att dra slutsatsen att politikerkårens inställning kan, i både positiv och negativ bemärkelse, påverka integreringen av folkhälsoaspekter i samhällsplanering.

Alexis menade att det var nästintill vitalt att insatser ger mätbara resultat för att få trovärdighet och kredibilitet. Att det finns svårigheter med att följa upp och redovisa konkreta resultat av hälsofrämjande insatser kan därmed innebära att det är svårt att argumentera för att insatserna är viktiga. Wheeler (2013) menar att engagemang och hängivenhet ökar den allmänna kunskapen kring ämnet och minskar risken för att individer ska inta en passiv roll, vilket främjar ohållbara former av utveckling. Utifrån Wheelers resonemang är det därför rimligt att anta att en ökad kunskap kring dessa frågor potentiellt skulle minimera det generella behovet av mätbara resultat och bidra till att hälsofrämjande insatser i större utsträckning skulle kunna motiveras med etiska argument. Egenskaper som engagemang och hängivenhet kan därmed anses främja integreringen av folkhälsoaspekter i samhällsplanering.

Enligt Robin fanns en konsensus kring att genomföra arbete som ämnar främja folkhälsan men menar att det finns skilda åsikter kring var insatserna skulle riktas. Robin upplevde därför att det fanns ett behov från kommunalt håll att konkretisera folkhälsobegreppet. Trots att översiktsplanen skulle beakta dokument såsom den lokala folkhälsoplanen menade Robin att den generella diskussionen i översiktsplanen handlade om risk- och sårbarhetsanalyser som var kopplade till kriser och katastrofer. Brist på enighet och kunskap gjorde att folkhälsobegreppet tolkades och användes olika enligt Robin, vilket är en tes som Sturk (2011) styrker i sin studie. Enligt Robin medförde begreppets otydlighet att andra aspekter prioriterades före främjad folkhälsa. Oenighet och brist på kunskap kan därmed, utifrån Sturks (2011) resonemang och Robins upplevelse, ses som ett hinder när folkhälsa ska integreras i fysisk planering.

Alexis ansåg å andra sidan att det ofta fanns en medvetenhet men att denna av olika anledningar hade svårt att kopplas till praktiken. Wheeler (2013) belyser att många samhällsplanerare och andra aktörer anser att det är obekvämt att ta ställning för en viss ståndpunkt. Att folkhälsofrämjande insatser inte genomförs i relation till planering och utformning av den fysiska miljön kan därmed, utifrån resonemangen ovan, antingen förklaras genom brist på kunskap inom området eller genom att aktörer anser att det är obekvämt att ta ställning för att införa hälsofrämjande insatser i relation till fysisk planering.

Brist på tvärssektoriell dialog och samverkan ansåg både Robin och Love var problematiskt i samband med att folkhälsofrämjande insatser skulle ske i fysisk planering. Enligt Wheeler (2013) är yrkesmän, politiker och medborgare aktörer som alla har ett stort ansvar och måste delta mer aktivt för att uppnå hållbar utveckling. Bristfälligt samarbete mellan de som arbetar med folkhälsa och de som arbetar med samhällsplanering anser även Imamovic (2012) kan begränsa genomförandet av folkhälsofrämjande insatser i relation till fysisk planering. Utifrån dessa resonemang och respondenternas upplevelser är det rimligt att dra slutsatsen att tvärssektoriellt samarbete påverkar integreringen av folkhälsoaspekter i fysisk planering.

Tvärsektoriellt samarbete kan därmed ses som både ett hinder och en möjlighet när folkhälsofrämjande aspekter ska integreras i samhällsplanering.

Love ansåg att tjänstemäns tid och arbetsbelastning påverkade möjligheten att utföra arbetsuppgifter och driva på frågor. Love menade att hen i sin breda yrkesroll hade både spretiga arbetsuppgifter och brist på tid, vilket var en uppfattning som även Kim delade till viss del. Detta ansåg Love bidrog till att skapa en situation där hen inte alltid kunde fokusera och genomföra ett arbete på ett önskvärt sätt. Bristen på tid gjorde det svårt att prioritera alla arbetsområden.

Enligt Wheeler (2013) är de som arbetar med planering och utformning av den fysiska miljön nyckelaktörer för att uppnå hållbar utveckling. För att kunna ta beslut som bidrar till ett hållbarare samhälle menar Wheeler (2013) att det är viktigt att alla aktörer tar sitt ansvar och att nutida ändringar i den fysiska miljön grundar sig på ett tidsperspektiv som sträcker sig både in i framtiden och i det förflutna. Detta är enligt Wheeler (2013) vitalt för att kunna förstå nuvarande problematiker. Den tidsbrist som Love upplever sig ha och den bristande förmågan att kunna sätta sig in i alla arbeten på ett önskvärt sätt kan därför, enligt Wheelers (2013) resonemang, anses påverka Loves förmåga att fatta grundliga beslut. I relation till integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering kan därmed tidsbrist och arbetsbelastning ses som hämmande faktorer.

Robin ansåg att målsättningar var centralt för att samtliga involverade aktörer skulle ha likvärdiga förväntningar kring folkhälsoarbetet. Hen betonade att det fanns ett stort behov av att göra mer folkhälsofrämjande insatser, dock var det svårt med de begränsade resurser som fanns. Därför ansågs det vara viktigt med målsättningar för att kunna skapa samförstånd mellan olika aktörers ambitionsnivåer. Utan målsättningar riskerade aktörer att dra åt olika håll i det folkhälsofrämjande arbetet. Också Love menade att otydliga riktlinjer i kombination med tidsbrist försvårade integreringen av folkhälsoaspekter i den fysiska planeringen. Vikten av målsättningar och styrmedel är ett påstående som styrks av Reslegårds (2012) resonemang. Reslegård anser att det är nödvändigt med lagar och styrmedel för att en hälsosammare vardag ska bli självklarare för fler individer. Även Jansson (2009) framhåller vikten av tydliga riktlinjer och krav för att kommuner lättare ska stå emot att exploateringar sker enligt en ohållbar linje. Med utgångspunkt i Reslegård (2012) och Janssons (2009) resonemang samt respondenternas uppfattningar är det rimligt att dra slutsatsen att tydliga målsättningar, riktlinjer och krav kan främja integrering av folkhälsoaspekter i samhällsplanering. Liksom att närvaron av tydliga riktlinjer och krav kan främja integreringen av kan frånvaron av dem ses som ett hinder när folkhälsoaspekter ska beaktas i relation till fysisk planering.

5.4. Samlad diskussion

Det framgick att det var viktigt att den fysiska planeringen i Laxå kommun skulle ske utifrån ett hållbarhetsperspektiv där de alla tre dimensionerna tillgodosågs. Det fanns utifrån analyserna även en rådande konsensus kring att folkhälsa var ett viktigt begrepp att beakta. Att folkhälsoarbetet krävde tvärsektoriella insatser och samarbete mellan flera aktörer från olika områden, nivåer och instanser var återkommande i både intervju- och dokumentanalyserna. Emellertid framkom det att det fanns skilda åsikter kring vad folkhälsa

innebar och vart folkhälsofrämjande insatser skulle riktas. Därför ansågs det finnas ett behov av att konkretisera folkhälsobegreppet. Enligt respondenten Alexis fanns denna kunskap men det ansågs svårt att omsätta denna kunskap i praktiken.

Det visade sig tydligt att den sociala aspekten ofta hamnade i konflikt med ekonomiska och miljömässiga värden när den fysiska miljön skulle planeras och utformas. I den samlade dokumentanalysen framgick det att det fanns en tydlig prioritering av ekonomiska intressen och en strävan efter ökad tillväxt. Att ekonomiska förutsättningar hade en väldigt stor betydelse för hur den fysiska miljön utformades och hur folkhälsoarbetet artade sig visade sig även i både det tematiska tillägget och intervjuerna. Då kommunens ekonomi stod i fokus när prioriteringar och insatser gjordes hamnade folkhälsofrämjande värden i skymundan. Ofta hade dock insatser för främjad attraktionskraft indirekt även folkhälsofrämjande verkan, trots att dessa inte benämndes som direkt folkhälsofrämjande. Dock riskerar sociala aspekter att prioriteras bort vid de tillfällen då aspekten hamnar i konflikt med ekonomiska eller miljömässiga värden.

Majoriteten av den tidigare forskningen har haft utgångspunkt i större kommuner med mer urbana miljöer. Detta kunskapsfält kan därmed sägas vara relativt utforskat i relation till landsbygdskommuner. I diskussionen ovan har det dock visat sig att det finns likheter mellan de möjligheter och hinder som större kommuner upplever att det finns kring att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering och de som finns i mindre svenska landsbygdskommuner.

6. Slutsatser

Denna studie har äsyftat att se vilka potentiella hinder och möjligheter det kan finnas i en mindre svensk landsbygdskommun kring att integrera folkhälsoaspekter i fysisk planering.

Slutsatserna i denna studie var att den sociala dimensionen och folkhälsa ofta hamnade i konflikt med ekonomiska och miljömässiga värden. I en kommun med sviktande befolkningsunderlag och dålig ekonomi prioriterades insatser för att främja ekonomiska värden högt. I strävan efter att skapa tillväxt och attraktionskraftighet tenderade folkhälsoaspekter att prioriterades bort när den fysiska miljön planerades.

Det framkom att det rådde en oenighet kring vad folkhälsobegreppet innebar och hur det skulle användas. Olika definitioner och tolkningar gjorde att det finns varierande åsikter kring vart insatser för främjad folkhälsa skulle riktas och även skiljaktigheter angående vilken roll olika aktörer skulle ha. Oenighet kring folkhälsobegreppet kan därmed ses som ett hinder när folkhälsoaspekter ska integreras i fysisk planering. En konkretisering och ökad kunskap om folkhälsa och hållbar utveckling kan å andra sidan ses som en möjlighet till att underlätta integreringen i fysisk planering. Att folkhälsofrämjande insatser sällan ger mätbara resultat är en annan faktor som kan ses som ett hinder för att integrera folkhälsoaspekter i samhällsplaneringen.

Engagemang hos både politiker och tjänstemän var en faktor som påverkade hur uppsatta målsättningar uppfylldes, samt hur stor genomslagskraft olika projekt fick. Engagemang kan därmed både ses som en möjlighet och ett hinder kring att integrera folkhälsa i fysisk planering. Tjänstemäns bristande tid och arbetsbelastning påverkade dock det kommunala engagemanget. I en liten kommun fick aktörer stora och breda yrkesroller och bristen på tid försvårade tjänstemännens möjligheter att arbeta med alla frågor. Detta gjorde det svårt att ta grundliga beslut.

Att det folkhälsofrämjande arbetet borde delas av många aktörer framkom i denna studie. Studiens resultat visade att en tvärssektoriell dialog och samverkan krävdes för att uppnå en främjad folkhälsa. Vidare angavs det att tydliga målsättningar och riktlinjer var centralt för att skapa likvärdiga förväntningar och samförstånd mellan aktörer som var involverade i ett folkhälsoprojekt. Tydliga målsättningar, riktlinjer och krav kan därför främja integreringen av folkhälsoaspekter i samhällsplanering. På samma sätt kan bristen av dessa ses som ett hinder när folkhälsa ska integreras i fysisk planering.

Utifrån denna studie är det möjligt att konkludera att landsbygdskommuner och större kommuner upplever liknande hinder och möjligheter i relation till integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering. Ytterligare forskning inom detta kunskapsområde vore önskvärt för att förtydliga samhällsplaneringens roll i arbetet med att främja den allmänna folkhälsan i landsbygdskommuner.

7. Referenser

- Andersson, K. Larsson, M. *Hur har de nationella målen om folkhälsa implementerats i Skånes kommuner?* Malmö: Malmö högskola, hälsa och samhälle. Tillgänglig: <http://muep.mah.se/bitstream/handle/2043/13738/Implementering%20fhma%CC%8AI%20i%20Ska%CC%8Ane.pdf?sequence=2> [2014-05-03]
- Betänkande 2005/06: MJU31. *Strategiska utmaningar – En svensk vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling*. Stockholm: Miljö- och jordbruksutskottet.
- Boverket (2011). *Översiktsplanering en kommunal angelägenhet*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Planera/Kommunal-planering/Oversiktsplanering/> [2014-03-12]
- Boverket (2012). *Underlag och analyser till översiktsplan*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Vagledning/PBL-kunskapsbanken/Oversiktsplanering/Processen-for-oversiktsplanering/Underlag-och-analyser/> [2014-03-12]
- Cars, G. Snickars, F. (2014). *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <http://www.ne.se.bibproxy.kau.se:2048/lang/samh%C3%A4llsplanering> [2014-03-12]
- Codex (2014). Personuppgifter. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/manniska3.shtml> [2014-04-25]
- Imamovic, A. (2012). *Stadsplanering för fysisk aktivitet*. Stockholm: Kungliga tekniska högskola, institutionen för samhällsplanering och miljö. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:657505/FULLTEXT01.pdf> (PDF) [2014-05-03]
- Jansson, S. (2009). *Integrering av folkhälsoaspekter i fysisk planering i Trosa kommun*. Mälardalen: Mälardalens folkhögskola. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:224206> [2014-04-23]
- Johansson, H. (2013). *Grönsstruktur ur ett folkhälsoperspektiv*. Blekinge: Blekinge tekniska högskola. Tillgänglig: [http://fysiskplanering.se/fou/cuppsats.nsf/all/58378689667a167cc1257b90003f0aac/\\$file/BTH2013Johansson.pdf](http://fysiskplanering.se/fou/cuppsats.nsf/all/58378689667a167cc1257b90003f0aac/$file/BTH2013Johansson.pdf) [2014-04-23]
- Kawulich, B. B. & Holland, L. (2012). *Qualitative data analysis. Doing social research*. England: McGraw-Hill Higher Education. s. 231-237.
- Krag Jacobsen, J. (1993). *Intervju, konsten att lyssna och fråga*. Malmö: Studentlitteratur
- Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, M. (2010). *Socialt hållbar samhällsplanering*. Skåne: Länsstyrelsen Skåne län. Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/folkhalsa/folkhalsa-och-samhalle/Socialt%20h%C3%A5llbar%20samh%C3%A4llsplanering%20201013.pdf> (PDF) [2014-04-24]

Larsson, M. Bratt, L. Sandahl, J. (2011). *Hållbar utveckling och ekonomi, inom planetens gränser*. Malmö: Studentlitteratur.

Laxå kommun (2008). *Översiktsplan för Laxå kommun*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.laxa.se/download/18.7634911611edb1e8cb680003170/1352968452333/oplaxa.pdf> (PDF) [2014-04-05]

Laxå kommun (2012). *Vindbruksplan antagandehandling*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.sydnarkebygg.se/download/18.3a9b1fd113a06e0431880008572/1390375289390/Lax%C3%A5_vindbruksplan.pdf (PDF) [2014-04-05]

Laxå kommun (2013a). *Folkhälsoplan för Laxå kommun 2014-2017*. Tillgänglig: Korrespondens med Laxå kommun. [2014-04-27]

Laxå kommun (2013b). *Näringslivsprogram*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.laxa.se/download/18.eb3c85014352dcd09c16e/1389940993481/N%C3%A4ringslivsprogram+2013+-+2014+.pdf> (PDF) [2014-04-05]

Laxå kommun (2013c). *Laxå kommunfakta*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.laxa.se/download/18.3ae0991e1378347d34c3/1373885647225/1860+Lax%C3%A5+FAKTA.pdf> (PDF) [2014-03-20]

Laxå kommun (2014a). *Statistik*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.laxa.se/omkommunen/kommuninformation/statistik.180.html> [2014-03-31].

Laxå kommun (2014b). *Laxå tätort*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.laxa.se/omkommunen/kommuninformation/ortspresentationer/laxa.561.html> [2014-03-31]

Merriam, S. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur AB

Olsson, J. (2005). *Hållbar utveckling underifrån*. Nora: Nya Doxa (Red).

Pellner, K. Wramner, B. (2007). *Grundläggande folkhälsovetenskap*. Stockholm: Liber.

Proposition 2002/03:35. *Mål för folkhälsan*. Stockholm: Socialdepartementet.

Proposition 2007/08:110. *En förnyad folkhälsopolitik*. Stockholm: Socialdepartementet.

Regeringen (2013). *Hållbar utveckling*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/1591> [2014-03-12]

Regeringen (2014). *Folkhälsa i Sverige*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/14852> [2014-05-05]

Reslegård, K. (2012). *Att göra friska människor friskare, samhällsplaneringens påverkan på folkhälsan*. Uppsala: Uppsala universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:503241/FULLTEXT01.pdf> [2014-04-23]

Skrivelse 2003/04:129. *En svensk strategi för hållbar utveckling*. Stockholm: Miljödepartementet.

SOU 2000:91. *Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan*. Stockholm: Socialdepartementet.

Statistiska centralbyrån (2014). *Befolkningsstatistik*. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Helarsstatistik---Kommun-lan-och-riket/370301/ [2014-03-31]

Sturk, M. (2011). *Folkhälsans betydelse i hållbar utveckling – ur ett kommunperspektiv*. Eskilstuna Västerås: Mälardalens högskola. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:403709/FULLTEXT01.pdf> (PDF)[2014-04-23]

Wheeler, S. (2013) *Planning for sustainability. Creating livable, equitable and ecological communities*. New York: Routledge

World Commission on Environment and Development (1987). *Our common future*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (PDF) [2014-03-31]

Yin, R. (2007). *Fallstudier: design och genomförande*. Malmö: Liber

Bilaga 1 - Intervjuformulär

Inledning:

1. Presentation av uppsatsen och jag som intervjuar.
2. Berätta om syftet med intervjun.
3. Berätta om upplägget och hur lång tid intervjun kommer att ta.
4. Berätta hur intervjun kommer att användas och etiska aspekter.

Frågeområde 1 - Vem är respondenten?

Syftet med detta frågeområde är att respondenten ska berätta lite om sig själv och sin utbildnings- och yrkesbakgrund.

Frågeområde 2 – Respondentens yrke och arbetsuppgifter

Syftet med frågeområdet är respondenten får berätta om vad hen har för arbetsuppgifter och ansvar för inom kommunen.

Frågeområde 3 – Aktuella ärenden

Syftet med detta frågeområde är att ge respondenten möjligheten att diskutera vad hen jobbar med just nu, vad som är på gång framöver eller eventuellt avslutade projekt.

Frågeområde 4 – Utvecklingsmöjligheter/hinder inom respondentens yrkesområde

Syftet med frågeområdet är att respondenten ska beskriva Laxå kommuns utvecklingsmöjligheter och hinder inom sitt yrke och sina ansvarsområden.

Frågeområde 5 – Laxå kommuns målsättningar, hinder och möjligheter att utvecklas som kommun

Syftet med detta frågeområde är att ta reda på ifall respondenten vet om det finns några övergripande kommunmål kring hur kommunen som helhet vill utvecklas.

Frågeområde 6 – Fysisk utformning och sociala aspekter

Syftet med detta frågeområde är att ta reda ifall respondenten anser sig ha mycket möjligheter att påverka kommunens samhällsplanering i sin yrkesroll.

Frågeområde 7 – Hållbar utveckling

Syftet med detta frågeområde är att ta reda på om och hur begreppet hållbar utveckling används av respondenten och Laxå kommun. Detta för att se ifall respondenten anser att begreppet är användbart/vägledande i respondentens arbete och om hen anser att det är ett ledord i kommunen som helhet.

Frågeområde 8 – Framtidsvision

Syftet med detta frågeområde är att ta reda på om det finns någon framtidsvision kring vart Laxå kommun vill vara i framtiden, cirka 10 år framåt, inom respondentens ansvarsområden. Detta frågeområde åsyftar även att ta reda på om respondenten har några egna framtidsvisioner inom sitt yrkesområde.

Avslutningsvis: Vill respondenten ha återkoppling?